

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Právnická
fakulta

Pavel Tůma

Vztah nepříkázaného jednání se souvisejícími instituty

Diplomová práce

Olomouc 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Vztah nepříkázaného jednání a souvisejících institutů**“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má (119.750) znaků včetně mezer a poznámek pod čarou.

V Olomouci dne 16.09.2022

Handwritten signature of Pavel Juma in black ink.

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval **doc. JUDr. Petru Dostálkovi, Ph.D.**, za vedení mé diplomové práce, profesionální odbornou konzultaci, podnětnou zpětnou vazbu a cenné rady a připomínky. Rád bych také poděkoval svým rodičům, bratrovi a přítelkyni za oporu, trpělivost a toleranci během psaní této práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. NEPŘIKÁZANÉ JEDNATELSTVÍ JAKO INSTITUT PRÁVA	8
1.1 OBEČNÁ VÝCHODISKA.....	8
1.2 KONCEPCE.....	10
1.2.1 Římskoprávní koncepce.....	10
1.2.2 Přirozenoprávní koncepce.....	15
1.3 MODERNÍ HISTORICKÝ VÝVOJ.....	16
1.3.1 Vládní návrh zákona z roku 1937.....	16
1.3.2 Občanský zákoník z roku 1950.....	16
1.3.3 Občanský zákoník z roku 1964.....	17
1.4 POJMOVÉ ZNAKY.....	18
1.4.1 Jednání v cizí záležitosti.....	18
1.4.2 Cizí záležitost.....	19
1.4.3 Ku prospěchu jiného subjektu.....	20
1.4.4 Absence zmocnění jednatele.....	21
1.4.5 Vůle jednat v cizí záležitosti.....	21
1.5 DRUHY NEPŘIKÁZANÉHO JEDNATELSTVÍ.....	22
1.5.1 Obecná východiska.....	22
1.5.2 Nutné nepřikázané jednání § 3007, § 3008 OZ.....	22
1.5.3 Užitečné nepřikázané jednání § 3009 OZ.....	25
1.5.4 Nepravé nepřikázané jednání.....	26
1.5.5 Zakázané nepřikázané jednání.....	28
1.6 PRÁVA A POVINNOSTI STRAN.....	28
1.7 NEPŘIKÁZANÉ JEDNATELSTVÍ V JUDIKATUŘE.....	29
1.7.1 Rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 29.05.2015, sp. Zn. 25 Cdo 1381/2013.....	29
1.7.2 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2014, sp. zn. 33 Cdo 1745/2014.....	31
2 VZTAH NEPŘIKÁZANÉHO JEDNATELSTVÍ A JEDNOTLIVÝCH INSTITUTŮ	33
2.1 NEPOCTIVÝ DRŽITEL DLE § 1001 OZ.....	33
2.1.1 Náhrada nutných nákladů.....	33
2.1.2 Náhrada ostatních nákladů.....	34
2.2 ZŘÍZENÍ STAVBY NA CIZÍM POZEMKU DLE § 1084 OZ.....	36
2.2.1 Náhrada poctivému stavebníkovi.....	36
2.2.2 Náhrada nepoctivému stavebníkovi.....	37
2.3 FAKTICKÁ SPRÁVA VĚCI JEDNÍM ZE SPOLUVLASTNÍKŮ DLE § 1136 OZ.....	39
2.3.1 Současná koncepce ustanovení § 1136 OZ.....	39
2.3.2 Závislost ustanovení § 1136 OZ na úpravě nepřikázaného jednání.....	42
2.4 ZLEPŠENÍ VĚCI POŽIVATELEM DLE § 1291 OZ.....	42
2.5 SPRÁVA CIZÍHO MAJETKU BEZ PRÁVNÍHO DŮVODU DLE § 1402, Odst. 2 OZ.....	43
2.5.1 Vznik nároků z nepřikázaného jednání v rámci konkurence s bezdůvodným obohacením.....	44
2.5.2 Koexistence nároků z obou institutů.....	45
2.5.3 Právo na odměnu správce bez právního důvodu.....	45
2.6 NÁHRADA ÚJMY PŘI ODVRACENÍ HROZÍCÍ ÚJMY DLE § 2908 OZ.....	46
2.6.1 Terminologie ustanovení.....	46
2.6.2 Komparativní srovnání s nepřikázaným jednáním.....	47
2.6.3 Priorita ustanovení § 2908 OZ.....	47
ZÁVĚR.....	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
ABSTRAKT.....	60
ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE.....	60
ABSTRACT IN ENGLISH LANGUAGE.....	62
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	64

Seznam použitých zkratek

OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ64	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ50	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
VN1937	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937
OZO	Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tématem této diplomové práce je nepřikázané jednání a jeho vztah se souvisejícími instituty. Důvodem pro zvolení tohoto tématu je fakt, že nepřikázané jednání je v odborné literatuře i soudní praxi často opomíjeno, a tak postupně může dojít k zapomenutí. To se týká nejen tohoto samotného institutu, nýbrž zejména jeho vztahu se souvisejícími ustanoveními, které nejsou v uspokojivé míře objasněny. Z tohoto důvodu tedy poskytuje široký prostor pro vědecké bádání. Základním smyslem této práce je odhalit smysl současné koncepce nepřikázaného jednání s nalezením jeho budoucího aplikačního prostoru.

Za účelem kvalitního zpracování mého tématu, skrze metodu literární rešerše, po konzultaci s mým vedoucím práce, jsem zvolil následující výzkumné otázky:

- 1) Jaký je charakter současné právní úpravy nepřikázaného jednání? Jaký byl jeho historický vývoj? Jaké jsou v současné době předpoklady pro uplatnění nepřikázaného jednání? Které povinnosti a práva mají jednotlivé subjekty?
- 2) V čem spočívá odlišnost přirozenoprávní a římskoprávní koncepce nepřikázaného jednání? Jaké jsou důvody odlišností přirozenoprávní a římskoprávní koncepce? Na čem je vystavěna tuzemská právní úprava, popř. jiné sousední právní úpravy?
- 3) Měl historický vývoj či koncepce nepřikázaného jednání nějaký vliv na vztah mezi nepřikázaným jednáním a souvisejícími instituty? Jak byl vztah nepřikázaného jednání a souvisejících institutů řešen v předchozí odborné literatuře, judikatuře?
- 4) Jaké závěry lze vyvodit ze vztahu nepřikázaného jednání a souvisejících institutů? Z čeho jsou konkrétně vyvozovány?
- 5) Hraje při posuzování vztahu mezi nepřikázaným jednáním a souvisejícími instituty roli tzv. nepravé jednání? Je tento institut obsažen v současné právní úpravě? Jaký je charakter a historický vývoj tohoto institutu?

Odpověď na výše uvedené otázky tedy lze nalézt v obsahu této práce, který je pro lepší orientaci a přehlednost rozdělen na dvě části, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá základními aspekty nepřikázaného jednání, koncepcemi v oblasti přístupu (tj. přirozenoprávní či římskoprávní), jeho moderní historií, pojmovými znaky důležitými pro aplikaci, právy a povinnostmi stran, subjekty vystupujícími v těchto právních vztazích a dále také druhy nepřikázaného jednání. Neméně důležitý je i rozbor vybrané judikatury

k tomuto institutu, který teoretickou část uzavírá, a ve kterém se věnuji postojům soudů. V každé kapitole teoretické části je věnována pozornost zejména nejdůležitějším, sporným či nevyjasněným otázkám.

Navazující praktická část je posléze věnována vztahu mezi nepřikázaným jednáním a konkrétními zákonnými ustanoveními, chcete-li instituty, které s nepřikázaným jednáním ať již přímo, či nepřímo souvisejí, či se ho jiným způsobem týkají. U každého ustanovení jsou rozebírány jeho základní aspekty, sporné či nezodpovězené otázky a následně je objasňován vztah či souvislost s nepřikázaným jednáním. U každé kapitoly čtenář tedy může nalézt můj názor u sporných či nevyjasněných otázek a v závěru každé podkapitoly také zhodnocení a popis vztahu obou ustanovení.

1. Nepřikázané jednatelství jako institut práva

1.1 Obecná východiska

Nepřikázané jednatelství jako institut práva je upraveno v Hlavě IV „Závazky z jiných právních důvodů“, Dílu 2, Oddílu 1, § 3006 a násl. OZ.¹ Tento institut se řadí mezi závazkové vztahy, které vznikají *ex lege*, tj. ze zákona², kdy je řazen mezi případy jednání pro jiného, mimo jiné vedle zastoupení a dalších institutů.³ Jednatelství bez příkazu je definovatelné jako závazek mezi dvěma subjekty, kdy jeden z nich (tj. nepřikázaný jednatel) bez oprávnění vyřídí záležitost jiného subjektu (tj. principála).⁴

Charakterem nepřikázané jednatelství (nutné a užitečné) představuje *tzv. kvazikontrakt*, tedy institut, který je řazen na pomezí mezi právem smluvním, deliktním a právem z bezdůvodného obohacení.⁵ Wolf definoval kvazikontrakt jako „*smyšlené ujednání, u kterého je souhlas jednoho dán výslovně a souhlas druhého se pouze dovozuje*“.⁶ Tato teze, původně převzata z německého BGB,⁷ znamená, že úprava institutu nemá jednotný vztah, nýbrž dochází k vzájemné kombinaci několika právních vztahů v různých konkrétních situacích. Dle konkrétního druhu nepřikázaného jednatelství je poté odvozena míra zastoupení těchto vztahů.⁸ Tato četnost je také dána hodnotovými prioritami zvolenými zákonodárcem. Výše uvedený mechanismus bývá označován jako *tzv. konstrukční princip nepřikázaného jednatelství*.⁹ Tento princip kvazikontraktu u nepřikázaného jednatelství býval označován klasickými římskými právníky jako *tzv. variae causarum figurae*, tj. různé zavazovací důvody.¹⁰ Výše uvedené však neplatí u *tzv. nedovoleného jednatelství*, které jako takové má deliktní povahu, neboť jeden

¹ jako nepřikázané jednatelství je někdy mylně označována situace, kdy nezmocněný zástupce jedná na účet podnikatele – viz ONDREJOVÁ, Dana. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 94.

² LAVICKÝ, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 2239 (§ 742), m. č. 3.

³ SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo III*. 1. vydání. Brno: Akademický spolek „Právník“, 1929, s. 5, m. č. 2 an.

⁴ DOSTALÍK, Petr. *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020, s. 64.

⁵ MELZER, Filip. In: MELZER, Filip, Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník. IX. svazek § 2894-3081 Závazky z deliktů a jiných právních důvodů*. Praha: Leges, 2018, s. 1552-1553.

⁶ WOLFF, Christian. *Grundsätze des Natur und Völkerrechts*. 2. vydání. Halle: Rengerische Buchhandlung, 1769, § 686, s. 466. Dále také: MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX..., s. 1548.

⁷ ŽIDLICKÁ, Michaela. Jednatelství bez příkazu dle občanského zákoníku versus negotiorum gestio v římském právu, s. 395. *Academia*, 2001, roč. 140, s. 396.

⁸ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX..., s. 1552–1553.

⁹ MEISSEL, Franz Stefan. *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt und aufgedrängter Bereicherung*. 1. vydání. Wien: Manz, 1993, s. 10 an.

¹⁰ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 64. Ten však odkazuje na: REBRO, Karol. BLAHO, Peter. *Římské právo. Štvrté prepracované a doplněné vydanie*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 412.

subjekt proti vůli druhého protiprávně zasáhne do jeho právní sféry.¹¹ Lze uvést konkrétní příklady, kdy ohledně povinnosti uhradit náklady nepřikázanému jednateli je tento institut bližší příkazní smlouvě, avšak v případě užitku druhého subjektu z jednání jednatele se úprava podobá spíše bezdůvodnému obohacení.

Východiskem jednatelství bez příkazu je, že nikdo není oprávněn jednat v cizí záležitosti, (známé jako zásada nevměšování se). Zákonodárce při vytváření tohoto institutu byl nucen vyvažovat mezi požadavkem ochrany před svévolným nevměšováním se do cizích záležitostí a zároveň požadavkem nesankcionování subjektu, který jedná ve prospěch jiného s úmyslem obstarat jeho záležitost.¹² Smyslem tedy bylo nalézt proporcionální a nejlepší řešení dané situace, za současného zachování úměrných práv a povinností obou stran. Dle Dostálíka můžeme pod jednatelství bez příkazu řadit skutkové podstaty bezdůvodného obohacení v širším slova smyslu.¹³ Pavlíček poté chápe nepřikázané jednatelství jako bezdůvodné obohacení, kde obohacení jednoho subjektu bylo způsobené jednáním druhého subjektu zkráceného.¹⁴

Úprava nepřikázaného jednatelství je dispozitivní povahy, tudíž strany si mohou tyto ustanovení vyloučit. Dle Melzera je tato volnost omezena obecnými hranicemi smluvní volnosti.¹⁵ V odborné literatuře je zastoupen názor, že je nutno tento institut vykládat restriktivně s použitím argumentu výjimky, neboť obecně není možno zasáhnout do cizí záležitosti a výjimku z tohoto pravidla představuje nepřikázané jednatelství.¹⁶ Toto pravidlo *singularita non sunt extenda*, tj. požadavek vykládat výjimky restriktivně, se již považuje za překonané ve většině příbuzných právních řádů, např. Rakouska,¹⁷ Německa¹⁸ i Švýcarska¹⁹. Je tedy zapotřebí, aby byl tento závěr podpořen dalšími argumenty.²⁰ Takto nepodpořený

¹¹ LURGER, Brigitta. In SCHAUER, Martin, KLETECKA, Andreas. *ABGB-ON, Kommentar (f. Österreich)* Wien: Manz'sche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung, 2012, § 1035 ABGB.

¹² Seiler k tomuto uvádí, že je úkolem zákonodárce, poměřovat práva „vstřícného spoluobčana“ se svobodou druhého individuálně se rozhodnout v rámci svých záležitostí. SEILER, Herman, Hanz. *Der Tatbestand der negotiorum gestio im römischen Recht*. Köln-Graz: Böhlau, 1968, s. 51.

¹³ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 63. Tato teze se dále objevuje také v: LORENZEN, Ernest, Gustav. *Negotiorum Gestio in Roman and Modern Civil Law. Cornell Law Quarterly*, 1927-1928, roč. 13, č. 2, s. 198.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IX..., s. 1554.

¹⁶ SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo III*. 1. vydání. Brno: Akademický spolek „Právnick“, 1929, s. 8, m. č. 9 an. Podobně také: HULMÁK: *Občanský zákoník II...*, s. 2239 (§ 742), m. č. 2.

¹⁷ BYDLINSKI, Franz. *Grundzüge der juristischen Methodenlehre*. 1. vydání. Wien: FOWI-Arbeitspapiere Nr. 95, Brünner Vorträge Nr. 1, 2003, s. 440 an.

¹⁸ LARENZ, Karl. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*. 3. vydání. Berlin, Heidelberg, New York: Springer-Verlag, 1975, s. 343, 344.

¹⁹ KRAMER, Ernst August. *Juristische Methodenlehre*. 1. vydání. Bern: Stämpfli Verlag, 1998, s. 156, 157.

²⁰ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 149 an., m. č. 155 an., s. 250 an., m. č. 269.

přístup je žádoucí odmítnout s odkazem, že v současnosti je samotný argument výjimkou nepostačující.

Nejvyšší soud ve své judikatuře definoval nepřikázané jednatelství jako: „*vědomé obstarání záležitosti jiného, k němuž jednatel nemá dostatečný právní důvod. Na základě jednání nepřikázaného jednatele spočívajícího v tom, že se bez svolení dotčené osoby vmísí do cizí záležitosti, vzniká závazkový právní vztah*“.²¹ Schulz tento institut považuje za „*zcela originální ryze římský výtvar bez paralel v zákonech jiných národů, které nejsou závislé na římském právu*“.²² Nepřikázané jednatelství pojednává pouze o vztahu mezi nepřikázaným jednatelem a principálem, v jehož záležitosti je jednáno bez výslovného zmocnění. Je důležité připomenout, že vztahy ke třetím osobám se řídí ust. § 440 a § 446 OZ.²³

1.2 Koncepce

Obecně existují dvě koncepce světových úprav nepřikázaného jednatelství, tj. koncepce římskoprávní a koncepce přirozenoprávní.

1.2.1 Římskoprávní koncepce

Jednatelství bez příkazu má svůj původ v římském právu, avšak konkrétní časové období je do značné míry neurčité.²⁴ Wlassak označil původ tohoto institutu, který byl označován jako *negotiorum gestio*, v praetorském právu, kde byly upraveny práva a povinnosti stran, kdy jedna z nich v absenci druhé jednala v její prospěch.²⁵ Jako příklad cizí záležitosti může sloužit oprava domu jiného²⁶, zaplacení dluhu jiného²⁷, poskytnutí léků²⁸. Dle Wlassaka existovala generální žaloba na jednání, učiněné v cizí záležitosti dobrovolně nebo dle povinnosti *ex lege*. Až později tento vztah chránilo i právo civilní.²⁹ Tato generální žaloba byla vytvořena ze žaloby z příkazní smlouvy a žaloby z poručenství, kdy původně byla aplikována velmi extenzivně.

²¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1248/2009.

²² SCHULZ, Fritz. *Classical roman law*. Oxford: Clarendon Press, 1969, s. 624. Dále také: KORTMANN, Jeroen. *Altruism in private law: Liability for nonfeasance and negotiorum gestio*. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 99.

²³ SEDLÁČEK, Dušan. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, Část čtvrtá, Hlava IV, Díl 2 Nepřikázané jednatelství, s. 3205 (§ 3006 OZ). Stejný názor je zastáván i judikaturou viz rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 36 Co 129/2004.

²⁴ BARRY, Nicholas. *An introduction to Roman Law*. Oxford: Clarendon Press, 1962, s. 227.

²⁵ WLASSAK, Moriz. *Zur Geschichte der Negotiorum gestio*. Jena, 1879, s. 131, 197.

²⁶ MONRO, Charles, Henry. *Digest of Justinian: Volume 1*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014, Dig. 3, 5, 10.

²⁷ zejména tehdy, kdy se jistina dluhu stane splatná v nepřítomnosti jiného, kdy nezaplacení by mohlo znamenat poškození jeho morální pověsti viz MONRO: *Digest of Justinian: Volume 1...*, Dig. 3, 5, 39.

²⁸ MONRO: *Digest of Justinian: Volume 1...*, Dig. 3, 5, 10, 1.

²⁹ KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo. 1. vydání*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 258.

Dostalík následně uvádí konkrétní příklad extenzivní aplikace, kdy dědic mohl pokračovat po smrti mandataře v jím započatém jednání.³⁰ Wlassak připustil, že tato generální žaloba mohla být vytvořena až za císařství.³¹ Většinový názor však je takový, že existovala extenzivně formulovaná žaloba k vymožení nároků z jednání ve prospěch druhého. Proti této názorové shodě však existují dva argumenty. Prvním je ten, že z dostupných pramenů není důkaz o tom, že by tato žaloba byla poskytována *praetorem actio in factum*.³² Druhým argumentem je fakt, že ji Cicero neznal, neboť hovořil pouze o *actio mandati* a *actio tutelae*.³³

Římskoprávní koncepce jednatelství bez příkazu byla vystavěna na zásadě, že **jiné subjekty mají právo obstarat cizí záležitost**. Z této zásady nelze usuzovat, že by římské právo přehlíželo autonomii jednotlivce, ta byla jedním ze základních principů, na kterých římské právo bylo založeno.³⁴ Autonomie jednotlivce, jakožto princip však nemohla být nikdy neomezená a nemohla být v absolutním nadřazeném postavení vůči ostatním. Z toho důvodu byl vytvořen specifický systém etických hodnot, který římský občané ctili a jednali dle něj, ačkoliv římské právo samo o sobě nikomu nepřikazovalo jednat ve prospěch jiného.³⁵ Při tvorbě nepřikázaného jednatelství byli autoři ovlivněni morálkou, a to zejména v podobě tzv. *officio amici*, tj. pomoci mezi přáteli.³⁶ Institut nepřikázaného jednatelství v římském právu pak byl velmi významný, kdy jeho podstata spočívala v **aprobování morálních povinností, které byly dodržovány**, nikoliv stanovení povinností nad rámec zákona.³⁷ I tento závěr svědčí o velké roli morálky v římském právu. Pro Římany se tento etický systém stal filozofickým ideálem, kterým se řídili i římský právníci a chránili postavení obou stran. Právě *officio amici* je zřejmě základem všeobecné teze o altruistické povaze institutu nepřikázaného jednatelství.³⁸

Historický vývoj a původ institutu nepřikázaného jednatelství je důkazem toho, že nepřikázané jednatelství mělo a má blízký vztah k příkazní smlouvě.³⁹ Již v době meziválečné civilistiky byla tato podobnost pozorována, neboť oba instituty upravují obstarání záležitosti

³⁰ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 66.

³¹ WLASSAK: *Geschichte der Negotiorum...*, s. 131.

³² DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 66.

³³ Tamtéž.

³⁴ SCHULZ, Fritz. *Principles of Roman law*. Oxford: Clarendon Press, 1936. s. 140

³⁵ LANDSMAN, Klaas. WOLDE, Ellen van. *The Challenge of Chance: A Multidisciplinary Approach from Science and the Humanities*. Cham: Springer Nature, 2016, s. 240.

³⁶ ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 436

³⁷ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1546, 1547.

³⁸ MEISSEL, Franz, Stefan. In: NOBEL, Peter, PLATSCHECK, Johannes a kol. *Altruismus und Rationalität: Zur „Ökonomie“ der negotiorum gestio. Jetzt Festschrift für Alfons Bürge. Der Bürge Einst Und Jetzt. Festschrift Für Alfons Bürge*. Zürich, Basel, Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2017, s. 258.

³⁹ tato podobnost byla konstatována již WATSON, Alan. *Contract of mandate in the Later Roman Law*. Oxford: Clarendon Press, 1961, či na našem území: KULENDÍK, Viktor. *Negotiorum gestio a versio in rem jako žaloby z obohacení podle právních názorů Kodexu tereziánského. Všehrd*, ročník 8, č. 8, s. 224.

jiného za náhradu výloh.⁴⁰ Rozdílným znakem však je důvod obligace, neboť v příkazní smlouvě je konsensuální shoda projevů vůle dvou subjektů, přičemž v rámci nepřikázaného jednatelství jde o faktické obstarání záležitosti, bez konsensu. Jednatel v rámci tohoto vztahu má povinnost jednat s náležitou péčí, stejně jako u příkazní smlouvy. Mnohé shodné prvky lze tedy spatřovat i v současné právní úpravě.

Principálovi k vynucení povinností nepřikázaného jednatele sloužila žaloba *actio negatorii directa*. Na druhou stranu nepřikázanému jednatele, zejména k vymožení náhrady nákladů, byla určena žaloba *actio negatorii contraria*.⁴¹ U nepřikázaného jednatele bylo vyžadováno i očekávání náhrady nákladů nepřikázaného jednatele. V případě, kdy nepřikázaný jednatel takto jednal bez tohoto očekávání (například plnil rodinné povinnosti), nemohl náhradu nákladů vymoci skrze tuto žalobu.⁴² I když takto jednající subjekt se svých práv nemohl domoci pomocí nepřikázaného jednatelství, mohl užít žaloby bezdůvodného obohacení.⁴³ Tyto žaloby jsou v době klasického práva žalobou z dobré víry a jsou odlišeny od žalob z příkazní smlouvy nebo z poručenství.⁴⁴

Girard zastává názor o původu nepřikázaného jednatelství z preatorského ediktu, který dovozuje z Ciceronova textu a Ulpianova textu.⁴⁵ Židlická k tomu správně podotýká, že žaloba z nepřikázaného jednatelství byla formulována tak extenzivně, že zahrnovala, mimo současného chápání nepřikázaného jednatelství, i případy, které dnes chápeme jako případy příkazní smlouvy, tedy kdy povinnost jednat vyplývá *ex lege*.⁴⁶ V rámci ediktu však bylo zachováno pouze *negotiorum gestio* v užším smyslu, tj. dobrovolné obstarání cizí záležitosti. Z tohoto důvodu pak Gaius chápe *negotiorum gestio* širěji než Ulpian.⁴⁷ Židlická upozorňuje, že jev, kdy se oddělují jednotlivé zvláštní právní instituty, není ojedinělý, ačkoliv je poměrně vzácný.⁴⁸

⁴⁰ VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I.* Bratislava: Nákladem Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, 1924, s. 125.

⁴¹ SOHM, Rudolf. *The Institutes. A textbook of the History and System of Private Roman Law.* Translated by J. C. Ledlie. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 1907, s. 412.

⁴² MONRO: *Digest of Justinian: Volume 1...*, Dig. 3, 5, 27, 1 Modestinus: „Kde se Titus staral o dceru své sestry z přirozené rodinné náklonosti, nemá dle mého názoru právo ji žalovat pro náhradu nákladů.“

⁴³ SOHM, Rudolph. *Institutionen - Geschichte und System des römischen Privatrechts.* München: Duncker & Humblot, 1924, s. 445.

⁴⁴ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 66.

⁴⁵ GIRARD, Paul Frédéric. *Manual elementaire de droit romain.* 4 rozšířené vydání. Paris: Arthur Rousseau, 1906, s. 622.

⁴⁶ ŽIDLICKÁ, Michaela. *Negotiorum gestio.* Brno: Masarykova Univerzita, 1998, s. 32.

⁴⁷ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 68. Ten však činí s odkazem na: SKŘEJPEK, Michal a kol. *Digesta seu Pandectae.* Praha: Karolinum, 2015, s. 285.

⁴⁸ ŽIDLICKÁ: *Negotiorum gestio...*, s. 38.

Žaloba *actio negotiorum gestio* byla užívána tehdy, kdy nebyla vytvořena pokročilejší forma obligačního závazku, jako například *mutuum*, *commodatum* či *pignus*. Tento fakt dle Schulze a Dostálíka vysvětluje důvod, proč příkazní smlouva je jedna z nejstarších smluvních forem civilního práva a zároveň je právě tím důvodem, proč je v různých právních řádech těžko klasifikovatelný institut bezdůvodného obohacení, příkazní smlouva, *versio in rem* a nepřikázané jednatelství.⁴⁹ Právě kořeny všech výše uvedených institutů lze nalézt v římském právu a institutu *negotiorum gestio*.

Rozporuplnou otázkou pak zůstávalo, jakou žalobou mají obě strany žalovat tu druhou v případě ratihabice jednání nepřikázaného jednatele. Ulpian dovozoval uzavření příkazní smlouvy *ex tunc*, tj. žalovat pomocí žaloby z příkazní smlouvy.⁵⁰ Na druhou stranu Scaevola v rámci tohoto případu umožňoval užití žaloby z nepřikázaného jednatelství.⁵¹ Buckland správně dovedl, že v případě schválení se strany mají chovat jakoby, došlo k uzavření příkazní smlouvy, avšak *ipso facto* ke konverzi v ní nedochází.⁵²

Oproti současné právní úpravě římskoprávní *negotiorum gestio* požívalo mnohem větší důležitosti. Originálním smyslem bylo zastupování nepřítomné osoby v rámci soudního řízení, kdy pro řádné zastoupení stačilo, když nepřítomný jednání nepřikázaného jednatele následně zpětně aproboval.⁵³ Důvod Židlická spatřuje v zásadě římského práva, že „*skrze svobodu se nelze zavazovat*“.⁵⁴ Je zde důležité připomenout, že v římském právu neexistoval institut přímého zastoupení.⁵⁵ Právě tento fakt přispíval k důležitosti tohoto institutu. Následně poté bylo analogicky nepřikázané jednatelství dovozeno v případě vyřízení záležitosti opatrovníkem bez zákonného zmocnění či příkazu pro opatrovance.⁵⁶ Právě posledně zmíněné již odpovídá současnému chápání tohoto institutu.

Nepřikázaný jednatel zde mohl být žalován prostřednictvím žaloby *actio negotiorum gestio directa*. Tato žaloba následně sloužila k vymožení povinnosti řádné péče nepřikázaného jednatele. Nepřikázaný jednatel odpovídal za *omnis culpa*, kdy v případě jednání nečestného

⁴⁹ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 71. Dále také SCHULZ, Fritz. *Classical Roman Law*. Oxford: Clarendon Press, 1952, s. 610.

⁵⁰ SAMPSON, Victor. *Fundamental Rules of Roman Law as Collected in Digest Bk. 50, Tit. 17 with a Translation and Index*. Cape Town: Gale, Making of Modern Law, 2013, Dig. 50, 17, 60.

⁵¹ MONRO: *Digest of Justinian: Volume 1...*, Dig. 3, 5, 9.

⁵² BUCKLAND, William, Warwick. *A Text Book of Roman Law: From Augustus to Justinian*. Cambridge: Cambridge University Press, 1921, s. 534.

⁵³ CORBIN, Linton, Arthur. Quasi-Contractual Obligations. *The Yale Law Journal*, 1912, roč. 21, č. 7, s. 539. Dále také: DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 71. Dále také v MONRO: *Digest of Justinian: Volume 1...*, Dig. 5, 1, 74, 2 či Dig. 3, 5, 30, 2.

⁵⁴ ŽIDLICKÁ, Michaela. *Jednatelství bez příkazu dle občanského zákoníku versus negotiorum gestio v římském právu*, s. 395. Stejný názor však zastává I DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 71.

⁵⁵ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 72.

⁵⁶ Tamtéž.

nebo ziskuchtivého se zpříšňovala jeho odpovědnost, kdy odpovídal dokonce i za náhodu.⁵⁷ Tento závěr se uplatňoval také tehdy, kdy jednatel jednal proti vůli principála.⁵⁸ V případě omylu v přiřazení záležitosti, kdy se gestor mylně domníval, že obstarává záležitost vlastní, odpovídal do výše obohacení získaného na úkor jiného.⁵⁹ Druhý aplikační prostor této žaloby spočíval ve vynucení dokončení záležitosti a předání vyúčtování. To bylo do veliké míry způsobeno tím, že římské právo neznalo institut přímého zastoupení.⁶⁰

K vymožení práv nepřikázaného jednatele sloužila žaloba *actio negotiorum gestio contrario*, kdy nejdůležitějším oprávněním nepřikázaného jednatele bylo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů.⁶¹ V případě, kdy principál nenahradil nepřikázanému jednatele jeho účelně vynaložené náklady vůbec nebo pouze z části, mohl nepřikázaný jednatel tuto žalobu využít.⁶² Obě *iudicia*, jak *actio negotiorum gestio directa*, tak i *actio negotiorum gestio contraria*, byla vytvořena v pretorském právu.⁶³ Z jednatelství bez příkazu byly následně vyčleněny dvě zvláštní žaloby. První je pro osobu, která opatří pohřeb místo toho, kdo je zavázán jako vypravitel od zůstavitele. Druhým případem žaloby je ten, kdy věřitel, který by se v *missus in possessionem* uvázal v držení dlužnickových věcí při jejich správě.⁶⁴

Z části nevyjasněnou otázkou ještě v první polovině 20. století zůstávalo splnění subjektivního prvku (tj. úmysl jednat pro jiného), konkrétně zda je to základní prvek nepřikázaného jednatelství v římském právu. Partsch se domníval, že nepřikázané jednatelství v římském právu bylo založeno pouze na objektivních kritériích.⁶⁵ Opačná názorová teze vyžadovala posouzení objektivních i subjektivních kritérií pro aplikaci úpravy nepřikázaného jednatelství, jak je známe dnes.⁶⁶

⁵⁷ MONRO: *Digest of Justinian: Volume 1...*, Dig. 3, 5, 11. Tato koncepce je převzata i v BGB ust. § 680.

⁵⁸ ZIMMERMANN: *The Law of Obligations...*, s. 446 – 447.

⁵⁹ REBRO, Karol. BLAHO, Peter. *Římské právo. Štvrté prepracované a doplněné vydanie*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 414.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ STUBENRAUCH, Moriz. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche, Volume I Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche, Maximilian Peter Schuster von Bonnot*. 6. vydání. Manz: University of Michigan, 1894, s. 229.

⁶² Tamtéž.

⁶³ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Bratislava: Nákladem Právnické fakulty University Komenského, 1927, s. 428.

⁶⁴ Tamtéž, s. 429.

⁶⁵ PARTSCH, Josef. *Studien zur negotiorum gestio*. Heidelberg: C. Winter, 1913, s. 37.

⁶⁶ RICCOBONO, Salvatore. *L'animus aliena negotia gerendi. Scritti di diritto romano II (Dal diritto romano classico al diritto moderno. A proposito di D. 10.3.14 [Paul. 3 AD Plautium])*. Palermo, 1964, s. 73

1.2.2 Přírozenoprávní koncepce

Zcela opačný pohled zastávají příznivci přírozenoprávní koncepce. Grotius dokonce zastával tezi o absenci přírozenoprávního základu institutu *negotiorum gestio*.⁶⁷ Pufendorff naopak popíral tezi Grotia z předchozí věty s tím, že spatřoval přírozenoprávní základ ve smlouvě, uzavřené konkludentním způsobem a v přírozené spravedlnosti.⁶⁸ Tento postoj však má své značné vady, neboť konsensus stran je zde uměle dovozován, jelikož jako takový zde není a být nemůže. V případě, kdyby v rámci postavení subjektů v nepřikázaném jednatelství existoval konsensus, jednalo by se o konkludentní uzavření příkazní smlouvy, nejednalo by se pak o nepřikázané jednatelství. Přírozenoprávní koncepce stojí na zásadě, že „**nikdo nemá oprávnění vmísit se do cizí záležitosti a jednat v ní, vyjma specifických situací**“. Je zřejmé, že přírozenoprávní koncepce klade veliký důraz na autonomii jednotlivce a ochranu jeho práv.⁶⁹ Právě z těchto důvodů má v právních systémech, které jsou založeny na přírozenoprávní doktríně (jako ten náš), menší aplikační prostor, oproti koncepci římskoprávní a lze pozorovat snahy o restriktivní užívání.

Dalším důvodem pro omezení aplikačního prostoru nepřikázaného jednatelství byl fakt, že dle této koncepce je nepřikázané jednatelství postaveno na principu hypotetického kontraktu, kde je presumován souhlas principála tehdy, kdy jednatel zachránil principálovu věc před hrozící škodou či zkázou či dovedl jeho záležitost k převážnému prospěchu.⁷⁰ Z tohoto důvodu tedy v mnoha konkrétních specifických situacích se nebylo možné odvolat na hypotetickou vůli principála.

Tato koncepce se nejvýrazněji projevila v sousedním Rakousku, odkud posléze prostřednictvím OZO byla inspiračním zdrojem i pro tuzemskou úpravu.⁷¹ Aktuální právní úprava konkrétně vychází z § 1040 OZO. I zde, stejně jako v současné právní úpravě, platila obecná zásada nevmísení se do cizích záležitostí, ze které byly stanoveny výjimky v podobě jednatelství nutného a užitečného. Jednatelství nutné bylo aplikováno tehdy, kdy jednatel

⁶⁷ GROTIUS, Hugo. *De iure bellis ac pacis*. Lib. III, cap. X, § IX, 1642. Na tento fakt odkazuje i: ŽIDLICKÁ, MICHAELA. *Jednatelství bez příkazu jako zvláštní důvod vzniku závazku*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2000, č. 3, s. 324.

⁶⁸ PUFFENDORFF, Samuel. *Acht Bücher vom Natur- und Völker Rechte*. Frankfurt nad Mohanem: Friedrich Knochen, 1711, s. 1034. Dále uvedeno také v: MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář ...*, s. 1548.

⁶⁹ ŽIDLICKÁ, Michaela. In: BAJURA, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*, Svazek VI, (§ 2521-3081), § 3006 OZ. [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer [cit. 03. února 2022]. Dostupné z databáze: www.aspi.cz.

⁷⁰ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář ...*, s. 1548.

⁷¹ DEPPENKEMPER, Gunter. *Negotiorum gestio - Geschäftsführung ohne Auftrag. Teil 1*. Osnabrück: V&R unipress, 2014, s. 623 dále také: KUPISCH, Bertold. *Die Versionsklage. Ihre Entwicklung von der gemeinrechtlichen Theorie des 17. Jahrhunderts bis zum österreichischen Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch*, Heidelberg: Winter, 1965, s. 103-104.

zachránil věc před hrozící zkláskou či poškozením. Sedláček správně podotýká, že škoda v tomto případě musí teprve hrozit, nesmí tedy již nastat a trvat.⁷² Naproti tomu jednatelství užitečné bylo aplikováno *a contrario* v ostatních případech, tj. kdy škoda či zkláza věci bezprostředně nehrozí a jednání *gestora* je nad rámec k užítku principála.

1.3 Moderní historický vývoj

1.3.1 Vládní návrh zákona z roku 1937

V rámci předválečného návrhu občanského zákoníku bylo jednatelství bez příkazu upraveno v § 879 VN1937. Již z textu je patrné, že i tento předpis byl inspiračním zdrojem pro současnou právní úpravu. Opět vidíme členění na jednatelství nutné dle ust. § 879 a užtkové dle § 880 VN1937. Ze základní zásady je dále viditelné, že tento právní předpis navazuje na úpravu OZO a přirozenoprávní doktrínu. Převážný prospěch užitečného jednatelství je posuzován ze subjektivního hlediska s přihlédnutím k pochopitelným zájmům a záměrům jiné osoby, nikoliv z objektivního hlediska dobrého hospodáře. Úprava VN1937 dále zakotvuje odpovědnost za škodu nepřikázaného jednatele v případě, že zařídí věc proti vůli principála či zabrání svým jednáním povolánému jednatele.⁷³ V následujících ustanoveních tohoto právního předpisu lze nalézt klasická práva a povinnosti jednatele, které můžeme vidět i v současné právní úpravě.⁷⁴

V případě dodatečného schválení principálem vzniknou stejné nároky jako ze smlouvy příkazní. Uvedené ustanovení ze slovního spojení „*jako ze smlouvy příkazní*“, jazykovým výkladem nelze chápat tak, že dochází ke konkludentnímu uzavření příkazní smlouvy.

1.3.2 Občanský zákoník z roku 1950

Navazující právní úprava občanského práva a nepřikázaného jednatelství byla upravena v OZ50 v ust. § 443. Dle tohoto právního předpisu bylo jednatelství bez příkazu uchopeno, jakožto výjimka z jinak nepřipustného protiprávního jednání.⁷⁵ Socialistické právo bylo charakteristické tím, že aprobovalo obstarání záležitosti druhého subjektu.⁷⁶ Toto pojetí je

⁷² SEDLÁČEK, Jaromír. In ROUČEK, František. SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 4. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 653 (§ 1035).

⁷³ ust. § 882 VN1937.

⁷⁴ povinnosti jsou ve VN1937 zakotveny v ust. § 883, § 884.

⁷⁵ LUBY, Štefan. *Prevencia a zodpovednosť v občianskem právu*. I. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Ved, 1958, s. 321 a násl.

⁷⁶ Tamtéž, s. 416, 417.

absolutně opačné tomu, co bylo zastáváno přirozenoprávní doktrínou i současnou úpravou, které stojí na přesně opačné zásadě.⁷⁷

Oproti standardní úpravě bylo zde ještě ust. 443, odst. 2 OZ50, které stanovuje, že v případě zakročení k odvrácení významné škody z občanské povinnosti, má jednající subjekt právo na náhradu škody jako příkazník, pokud mu nebude škoda uhrazena jinak.⁷⁸ Na rozdíl od ostatních druhů, zde jednatel neodpovídal za *vis maior*. Zároveň v tomto bonifikovaném případě zákaz principála nebyl relevantní dle § 444, odst. 2 OZ50. Sousedním „jako příkazník“ je nutno rozumět náhradu nutných i užitečných nákladů a dále náhradu škody, která mu vznikla i náhodou.⁷⁹ Právo na odměnu Dostálík vylučuje.⁸⁰

Pojetí nepřikázaného jednatelství dle této úpravy však neznalo institut nepravého nepřikázaného jednatelství. Tento nedostatek byl pravděpodobně řešitelný skrze úpravu *versio in rem*.⁸¹

1.3.3 Občanský zákoník z roku 1964

Původní úprava OZ64 institut nepřikázaného jednatelství neznala. Zařazen byl až v roce 1991 a to v rozsáhlé novelizaci.⁸² Část autorů skrze argument vnějšího systému práva, (tuzemského formálně systematického výkladu⁸³), konkrétně zařazení nepřikázaného jednatelství za příkazní smlouvu do Hlavy IX, dovozuje uznání kvazikontraktního charakteru nepřikázaného jednatelství, a tedy analogické užití ustanovení o příkazní smlouvě na úpravu nepřikázaného jednatelství.⁸⁴ Naproti tomu Eliáš neuznával charakter nepřikázaného jednatelství jako kvazikontraktu a vylučoval tedy možnost analogického užití ustanovení.⁸⁵ Svoji tezi odůvodnil tím, že tuzemská úprava jednatelství bez příkazu není založena na romanistické, avšak do značné míry vychází z § 1037 OZO a reflektuje ideové konstrukce, ustálené v 17. a 18. století.⁸⁶

⁷⁷ ŽIDLICKÁ: *Jednatelství bez příkazu dle občanského zákoníku versus negotiorum gestio...*, s. 395.

⁷⁸ ust. § 443, odst. 2 OZ50.

⁷⁹ KNAPP, Viktor a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva II*. Praha: Orbis, 1955, s. 183, 184.

⁸⁰ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 107.

⁸¹ Tamtéž. Úprava *versio in rem* obsažena v ust. § 363 OZ50.

⁸² Zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸³ tzv. vnějšímu systému práva viz KRAMER, Ernst August. *Juristische Methodenlehre...*, s. 68.

⁸⁴ mezi ně patří zejména DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 108. Dále: ŽIDLICKÁ: *Negotiorum gestio*. Brno: Masarykova Univerzita, 1998. Dále také ZIMMERMANN: *The Law of Obligations...*, s. 433.

⁸⁵ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 2188 (§ 742).

⁸⁶ Tamtéž, s. 2189.

Úprava nepřikázaného jednání v OZ50 v sobě neobsahuje úpravu nepravého nepřikázaného jednání, jehož absence byla řešena aplikací úpravy bezdůvodného obohacení.⁸⁷ Co se týče povinnosti nepřikázaného jednatele, Eliáš zastává tezi, že jednatel v rámci užitečného jednání má nárok pouze na náhradu nutných nákladů, mezi které mimo jiné zařazuje i právo na přiměřenou odměnu.⁸⁸ Toto pojetí je pak poměrně nevyzpytatelné, neboť pokud bychom zařadili mezi náhradu nákladů mimo jiné i právo na odměnu, hranice mezi úplatným a bezúplatným právním jednáním by mohla být velmi nezřetelná.

1.4 Pojmové znaky

Pojmové znaky nepřikázaného jednání lze rozdělit na dvě skupiny, a to objektivní a subjektivní. Objektivní jsou bez ohledu na subjektivní vnímání daného subjektu, konkrétně jednání v cizí záležitosti, ku prospěchu jiné osoby, absence zmocnění jednatele. Vědomost a chtění vyřízení cizí záležitosti je subjektivním znakem.⁸⁹

1.4.1 Jednání v cizí záležitosti

Prvním pojmovým znakem je obstarání cizí záležitosti neboli dokončené jednání záležitosti jiného. I zde lze pozorovat blízký vztah nepřikázaného jednání a příkazní smlouvy, neboť pojem „záležitost“ by zde měl být vykládán stejně jako u příkazní smlouvy dle § 2430 OZ. Judikatura v tomto ohledu přímo vyžaduje zásah do jmění jiného, pakliže zde žádná proměnná ve jmění daného subjektu není, nejedná se o nepřikázané jednání.⁹⁰ Tuto tezi zastával Sedláček již v meziválečné civilistice, který vyžadoval dotčení majetkové hodnoty principála lhostejno jaké.⁹¹ Co se týče charakteru jednání, kterým se obstarává cizí záležitost, dle tradiční německé právní doktríny může spočívat pouze v konání.⁹² Naproti tomu v rámci tuzemské právní úpravy je dle Melzera možné připustit i opomenutí.⁹³ Jednání dále může být právním jednáním (například uzavření kontraktu), či dokonce i faktickým (provedení faktických

⁸⁷ Tamtéž, s. 2188.

⁸⁸ Tamtéž, s. 2192.

⁸⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 02.2011, sp. zn. 33 Cdo 3480/2011.

⁹⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.08.2010, sp. zn. 33 Cdo 1248/2009.

⁹¹ SEDLÁČEK: *Obligační právo III...*, s. 8.

⁹² SEILER. In *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Svazek IV. 6. vydání. München: C.H. Beck, 2012, s. 2348 (§ 662), m.č. 20.

⁹³ Melzer: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1555 (§ 3006).

činností).⁹⁴ Faktické činnosti u nepřikázaného jednatelství byly dovozovány již v meziválečné civilistice.⁹⁵

Je důležité si zodpovědět, zda je zapotřebí svéprávnost nepřikázaného jednatele. Dle Eliáše musí být jednání nepřikázaného jednatele pouze právním jednáním a z tohoto důvodu se svéprávnost vyžaduje. V případě nesplnění tohoto pojmového znaku je dle něj zapotřebí daný případ řešit skrze úpravu deliktního práva či práva z bezdůvodného obohacení.⁹⁶ Tento názor byl zastáván již Sedláčkem v meziválečné civilistice.⁹⁷ Melzer tuto argumentaci odmítá s tím, že by absence svéprávnosti vylučovala náhradu nákladů v případě jednatelství nutného, což je v rozporu se smyslem a účelem daného ustanovení.⁹⁸ Je zde zapotřebí připomenout, že Melzer do značné míry vychází z odborné literatury Zeillera.⁹⁹ Tento názorový střet je možné uzavřít tím, že v případě, že nepřikázaný jednatel činí právní jednání, je zapotřebí, aby byla splněna podmínka svéprávnosti. V rámci ostatních záležitostí, resp. faktických jednání není svéprávnost vyžadována.

V případě, že nepřikázaný jednatel právě jedná za principála, považuje se za **nepřímého zmocněnce**. Účinky nastávají tedy u nepřikázaného jednatele, který následně má povinnost převést nabytý prospěch na principála.¹⁰⁰

1.4.2 Cizí záležitost

Jednání nepřikázaného jednatele se musí dotýkat právní sféry jiné osoby.¹⁰¹ Tento požadavek je naplněn i tehdy, kdy nepřikázaný jednatel zároveň jedná i ve své záležitosti, a to za předpokladu, že jsou náklady na vlastní záležitost a na cizí záležitost vzájemně rozeznatelné. Pokud není zřetelná hranice, mezi náklady na vlastní záležitost a náklady na záležitost cizí, nemůže se jednat o nepřikázané jednatelství.¹⁰² Hodnocení charakteru záležitosti pak je ovládáno objektivními i subjektivními kritérii.

⁹⁴ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 58 an. Dále také SEDLÁČEK: *Obligační právo III...*, s. 8, m.č. 12.

⁹⁵ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. III., Právo obligační*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1929, s. 194.

⁹⁶ ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář...*, s. 2192 (§ 742).

⁹⁷ SEDLÁČEK: *Obligační právo III...*, s. 9.

⁹⁸ Melzer: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1555 (§ 3006), m. č. 61.

⁹⁹ ZEILLER, Franz. *Commentar über das allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch*. 3 Band. 1 Abteilung. 1. vydání. Wien a Terst: Geistingers verlagshandlung, 1812, Svazek III. 1 odd., s. 318 (§ 1036).

¹⁰⁰ ŽIDLICKÁ: *Občanský zákoník: Komentář...*, § 3006 OZ.

¹⁰¹ DOBROVOLNÁ, Eva. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, marg. č. 18.

¹⁰² Tamtéž. Autorka odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 18.07.2002, sp. zn. OGH 3 Ob 53/02v.

Objektivní kritérium zkoumá, ke komu právní řád *de lege lata* danou záležitost přiřazuje. Toto kritérium je ovlivněno **hodnotovými rozhodnutími zákonodárce**, který při střetu více zájmů a právních vztahů musí zvolit vhodné řešení.¹⁰³ Posuzování objektivního kritéria tedy z části odpovídá myšlenkovým pochodům ohledně bezdůvodného obohacení, kde je zapotřebí určit, kdo se na úkor, koho obohatil, pokud ovšem k obohacení došlo jinak než plněním.¹⁰⁴

Naproti tomu subjektivní kritérium znamená posuzování, zda jednající subjekt měl *animus negotia alineae gerendi*¹⁰⁵, tj. úmysl opatřit záležitost jiného.¹⁰⁶ V rámci posuzování tohoto pojmového znaku je důležité připomenout, že z dané situace jsou vyloučeny případy tzv. reflexního zvýhodnění, kdy jednající subjekt sice nepřímo jedná ve prospěch jiného, avšak jeho primární cíl je užitek vlastní, nikoliv cizí. Pokud však jednající jednal v zájmu částečně svém a částečně i v zájmu principála, může mít právo na náhradu tehdy, kdyby mohl svoji záležitost obstarat i jiným způsobem v jiný čas.¹⁰⁷

1.4.3 Ku prospěchu jiného subjektu

Jednání nepřikázaného jednatele musí být úspěšné, tj. principál z toho musí mít užitek. Je otázkou, v jaký časový okamžik tuto prospěšnost zkoumat. Nabízí se obecně dva časové okamžiky, a to *ex ante*, a to v okamžiku uskutečňovaného jednání nepřikázaným jednatelem.¹⁰⁸ Dalším časovým okamžikem je *ex post*, tj. až v okamžiku již dokončeného jednání s ohledem na jeho výsledek.¹⁰⁹ V případě nutného nepřikázaného jednání, tj. jednání, které má za cíl odvrátit hrozící zkázu věci, či její poškození, je nutno takové jednání posuzovat *ex ante*. Posuzování *ex ante* je pro nepřikázaného jednatele příznivější a z tohoto důvodu se užije v případě nutného nepřikázaného jednání.

Vlastní posuzování užitečnosti jednání je řízeno kombinací objektivního a subjektivního kritéria. V rámci objektivního posuzování je zkoumána čistě hodnota věci, aniž by byl brán ohled na subjektivní preference principála. Subjektivní posouzení naproti tomu zkoumá

¹⁰³ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1556 (§ 3006), m.č. 65–67. Dále také MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 62.

¹⁰⁴ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1556 (§ 3006), m. č. 68. Ten tak činí s odkazem na: MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1273–1289 (§ 2991).

¹⁰⁵ *negotium alienum* viz OTTO, Jan. *Ottův Slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl XVIII Navary – Oživnutí*. Praha: 1890, s. 36. Dále také: BERGER, Adolf. *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*. Svazek 43. Philadelphia: American Philosophical Society, 1968, s. 594.

¹⁰⁶ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 59.

¹⁰⁷ BUCKLAND: *A Text Book of Roman Law: From Augustus to Justinian...*, s. 534, 535.

¹⁰⁸ posuzování *ex ante* bylo již aplikováno v římském právu – viz: ANDERSON, Craig. *Roman Law Essentials*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009, s. 94.

¹⁰⁹ Význam rozlišování z pohledu časového okamžiku viz FINAZZI, Giovanni. *Ricerche in tema di negotiorum gestio. Requisiti delle actiones delle negotiorum gestio*. 1. svazek. Cassino: University of Cassino, 2003, s. 527.

subjektivní zájmy daného subjektu, tj. zda si to tímto způsobem daný subjekt opravdu přál, nebo ne, a to bez ohledu na změnu hodnoty věci. Poměrně dobrým názorovým příkladem může být oprava zchátralého oblečení. V případě, kdy je oblečení opraveno, jeho hodnota se objektivně zvýší. Principál však mohl mít záměry zcela jiné, například si koupit jiné oblečení. Nepříkázané jednatelství tedy dle § 3009 OZ vychází ze subjektivního posuzování užitečnosti jednání nepřikázaného jednatele. Důvod pro toto konstatování vychází z podstaty nepřikázaného jednatelství, kterým je chránit zájmy subjektu, který není v daný okamžik schopen je chránit sám skrze své jednání.

Principál může následně jednání nepřikázaného jednatele **ratihabitoval**, čímž dle ust. § 440 OZ je zavázán jednáním nepřikázaného jednatele. Schválení lze považovat za projev vůle, kterým principál dává najevo, že jednání je k jeho převážnému prospěchu dle § 3009 OZ. Pokud by ve svém konání pokračoval i nadále po souhlasu principála, došlo by ke konkludentnímu uzavření příkazní smlouvy s účinky *ex nunc*.¹¹⁰ Tato teze byla převzata z římského práva.¹¹¹

1.4.4 Absence zmocnění jednatele

Podmínka absence oprávnění nepřikázaného jednatele obstarat cizí záležitost, již byla zmíněna v předcházejících částech této práce. Nejde jen o absenci smluvního ujednání *inter partes*, ale také zákonného zmocnění či zmocnění rozhodnutím soudu. Nepříkázaným jednatelstvím je i situace, kdy sice mezi stranami byla ujednána plná moc, avšak již zanikla a zmocněnec dál jedná ve prospěch principála či překročení oprávnění z ní vyplývající.¹¹²

1.4.5 Vůle jednat v cizí záležitosti

Nepříkázaný jednatel musí mít záměr jednat v cizí záležitosti. Není zapotřebí, aby přímo věděl, či záležitost obstarává. Z tohoto důvodu omyl o totožnosti principála nemá za následek zánik práv nepřikázaného jednatele.¹¹³ Dle Sedláčka byla situace dle předchozí věty označována jako tzv. nepravé nepřikázané jednatelství pod institut *versio in rem*. Situace je však jiná v případě, když se jedná o omyl v charakteru záležitosti. Pokud nepřikázaný jednatel obstará záležitost v domnění, že je to jeho vlastní záležitost, nemá tedy vůli jednat v cizí

¹¹⁰ konkludentní uzavření příkazní smlouvy dovozuje také DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 64. Velmi podobná teze se objevila již v ust. § 885 VN1937: „Schválí-li ten, jehož věc byla zařízena, počínání jednatelovo, vzniknou stejně nároky jako ze smlouvy příkazní.“

¹¹¹ RADIN, Max. The Roman Law of Quasi-Contract. *Virginia Law Review*, 1937, roč. 23, č. 3, s. 247

¹¹² rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 04.12.2000, sp. Zn. 22 Cdo 1134/2000.

¹¹³ APATHY, Peter. In: RUMMEL, Peter. In RUMMEL. *Kommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1*. Wien: Manz, 3 vydání, 2000, (§ 1035), s. 1046.

záležitosti a ku prospěchu jiného, nýbrž ve svém a z tohoto důvodu se nejedná o nepřikázané jednatelství. Příklad dle předchozí věty by byl řešen skrze úpravu bezdůvodného obohacení.¹¹⁴

1.5 Druhy nepřikázaného jednatelství

1.5.1 Obecná východiska

Jak již bylo zmíněno, obecně se vychází ze zásady, že nikdo není oprávněn zasahovat do záležitosti jiného a jakkoliv v ní jednat. Z této zásady existují dvě bonifikované výjimky, a to jednatelství užitečné a jednatelství nutné. Je zapotřebí poznamenat, že bonifikovanost automaticky neznamenaá souladnost s právní úpravou, ale pouhé zvýhodnění ve formě specifických nároků nepřikázaného jednatele vůči principálovi a zproštění povinnosti nahradit škodu. Postavení nepřikázaného jednatele je ztíženo tím, že jednatel bez příkazu musí vždy zvažovat velikost hrozící škody a citelnost zásahu do právní sféry druhého. V případě, kdyby velikost hrozící škody byla pouze minimální, je nutno tento zásah klasifikovat jako neoprávněný.¹¹⁵ Potenciální velikost hrozící škody musí tedy převážit nad citelností zásahu do sféry jiného subjektu.

1.5.2 Nutné nepřikázané jednatelství § 3007, § 3008 OZ

Primární bonifikovanou výjimkou z obecné zásady je jednatelství v případě nouze. O tento druh nepřikázaného jednatelství se jedná tehdy, kdy zde bezprostředně hrozí škoda, principálovy věci, příp. újma principálu samotnému a není možné zajistit si souhlas principála. Obecně je presumováno, že principál by souhlasil se záchranou své věci.¹¹⁶ Je však otázkou, jaká má být nedosažitelnost souhlasu principála. Bylo by poměrně přísné, kdyby se nedosažitelnost posuzovala z čistě objektivního hlediska. Zejména v moderní době informačních technologií je objektivní nedosažitelnost spíše vzácnějším jevem, a toto posuzování kritéria by mohlo nepřiměřeně vylučovat mnohé situace, které by jinak byly zařazeny pod tento druh nepřikázaného jednatelství. Lze tedy tuto úvahu uzavřít s tezí, že posuzování nedosažitelnosti principála musí být vždy posuzováno ze subjektivního hlediska.

Co se týče míry snahy vynaložené nepřikázaným jednatelem k dosažení souhlasu principála, dle názoru autora této práce v případě situace, kdyby hrozila značná škoda

¹¹⁴ Stejná teze je zastávána v sousedním Rakousku, viz MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 82 an.

¹¹⁵ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 117.

¹¹⁶ HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1992.

principálu, nemusí se o dosažení souhlasu principála ani pokusit. Obecně by ale nepřikázaný jednatel měl učinit vše, co se rozumně nabízí ke kontaktování principála a zajištění jeho souhlasu. Škodou ve smyslu ust. § 3007 OZ se míní škoda skutečná, nikoliv odborný zisk.¹¹⁷ Tato teze je přejata od autorů rakouské odborné literatury.¹¹⁸

Je nerozhodné, zda si jednatel je vědom toho, že jedná jako nepřikázaný jednatel, či zda o tom vůbec neví.¹¹⁹ Tento druh nepřikázaného jednatelství je založen na principu kvazikontraktu, který se více blíží příkazní smlouvě, nikoliv bezdůvodnému obohacení. Z tohoto důvodu se jednání posuzuje nezávisle na jeho výsledku *ex ante*. Nezávisle na výsledku obstarání záležitosti je jednání nepřikázaného jednatele prospěšné. Nebezpečí škody či zkázy pak musí být posuzováno z objektivního úhlu pohledu.¹²⁰

Nejvýznamnějším právem nepřikázaného jednatele je nepochybně **právo na náhradu účelně vynaložených nákladů** skrze § 2908 ve spojení s ust. § 3007 OZ,¹²¹ dále dle následujícího ustanovení také **právo na odměnu**. V rámci ustanovení § 3008 OZ je upraveno i **právo abandonní**, tj. právo principála vzdát se vlastnictví zachráněné věci ve prospěch zachránce, ten poté nebude mít právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Abandonní právo může být analogicky aplikováno i pro nepřikázané jednatelství dle § 3007 OZ.¹²² Pokud však nutný nepřikázaný jednatel jednal s absencí potřebné šetrnosti a pečlivosti a tím poškodil věc principála nebo tím odrazil jiná subjekty od jejího zachránění, odpovídá za škodu.¹²³

Poměrně spornou otázkou se jeví to, zda lze za vynaložený náklad považovat i jen úsilí, resp. určitý faktický úkon jednajícího subjektu ve snaze zachránit cizí věc. Určující pro zodpovězení této otázky je fakt, zda nepřikázaný jednatel, popř. zachránce ve smyslu § 2908 OZ má *animus donandi* ve vztahu ke jmění jiného. Pokud ano, právo na náhradu nákladů nemá, jelikož jednal v úmyslu bez náhrady zvětšit jmění druhého subjektu, přičemž tento úmysl lze označit jako altruistický.¹²⁴ Tento úmysl je vyloučen zejména tehdy, pokud subjekt jedná v rámci své živnosti, povolání či obživy. Lze tedy si dopomoci závěrem, že prvně tento nárok vzniká subjektu, který jedná v rámci svého povolání, živnosti či podnikání, jelikož by nedávalo

¹¹⁷ PETROV: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 3205, m.č. 1, či shodně také: HULMÁK: *Občanský zákoník VI...*, s. 1992.

¹¹⁸ SCHURR, Francesco. In: SCHWIMANN, Michael a kol. *ABGB Taschenkommentar*. Wien: LexisNexis, 2013, s. 828.

¹¹⁹ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 32.

¹²⁰ STUBENRAUCH: *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche...*, s. 228, m. č. 4.

¹²¹ LAVICKÝ: *Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 2241.

¹²² SCHWIMANN: *ABGB Taschenkommentar...*, s. 1566 (§ 3006), m. č. 132, 133.

¹²³ SCHURR, Francesco. In: SCHWIMANN: *ABGB Taschenkommentar...*, s. 828.

¹²⁴ MEISSEL: *Altruismus und Rationalität: Zur „Ökonomie“ der negotiorum gestio...*, s. 258. Dále také: LANDES, Wiliam, POSNER, Richard. Salvors, Finders, Good Samaritans, and Other Rescuers: An Economic Study of Law and Altruism. *The Journal of Legal Studies*, 1978, roč. 7, č. 1, s. 95 a násl.

dobrý smysl, pokud by takový subjekt měl *animus donandi*. Nutno podotknout, že k podobnému závěru došla i rakouská odborná literatura.¹²⁵ V ostatních případech, tedy tehdy, kdy subjekt nejedná v rámci svého povolání či podnikání, bude zapotřebí zkoumat *animus* jednajícího subjektu. Pokud měl *animus donandi*, nepřisluší mu náhrada za jeho pracovní nasazení a výkon. Nicméně pokud jej neměl, tento nárok mu vzniká. Tento názor zastává i Meissel.¹²⁶ K tomuto je zapotřebí dodat, že s nárokem na náhradu nákladů ohledně pracovního jednání subjektu se lze setkat již v problematice bezdůvodného obohacení v rámci plnění bez právního důvodu a dále také náhrady škody.

Poměrně nevyjasněný je vztah mezi § 3007 a § 3008 OZ. Současný názor vychází z teze, že **úprava obsažená v § 3008 OZ je zvláštním případem jednatelství nutného dle § 3007 OZ**, kdy jednatel zachraňuje před zkázou či poškozením určitou věc.¹²⁷ Rozdíl obou ustanovení spočívá zejména v tom, že dle § 3008 OZ může být přiznáno právo na odměnu. Právo na odměnu je dle § 3008 OZ omezeno horní hranicí desetinou hodnoty věci. Toto pravidlo bylo převzato z rakouského ust. § 403 ABGB.¹²⁸ V případě částečné záchrany cizí věci při užití *argumentum ad maiori ad minus*¹²⁹ přichází v úvahu i právo na odměnu, poměrně snížené dle konkrétní situace.¹³⁰ Rakouská judikatura v tomto ohledu dovozuje, že právo na odměnu lze přiznat i nepřikázanému jednateli dle § 3007 OZ pouze v případě, že jednal v rámci svého povolání či živnosti.¹³¹

Židlická naproti tomu zastává názor o užití § 3008 OZ i v případě plnění zakročovací povinnosti dle § 2901 OZ, přestože je ustanovení § 3008 OZ zakotveno nesystémově.¹³² Hulmák toto pojetí odmítá a zastává názor, že v případě, kdy nepřikázaný jednatel má povinnost zachránit danou věc *ex lege*, nároky dle § 3008 OZ nemá.¹³³ Původ nebezpečí poškození či ztráty věci není relevantní.

¹²⁵ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 196 a násl. .

¹²⁶ Tamtéž, s. 197

¹²⁷ HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1992.

¹²⁸ úvahu nad rozumností tohoto aritmetického výpočtu provedl také.: DAWSON, John. Philip. *Negotiorum Gestio: The Altruistic Intermeddler. Harvard Law Review*, 1961, roč. 74, č. 5, s. 11.

¹²⁹ blíže k *Argumentum ad maiori ad minus* viz BYDLINSKI, Franz. *Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff*. 2. vydání. Wien, New York: Spinger-Verlag, 1991, s. 479.

¹³⁰ ŽIDLICKÁ: *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI*, § 3008 OZ.

¹³¹ rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Oberster Gerichtshof) ze dne 23.03.1999, sp. zn. OGH 1 Ob 207/98t. Tento názor přejat i v HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1992.

¹³² ŽIDLICKÁ, Michaela. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1288.

¹³³ HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1992.

1.5.3 Užitečné nepřikázané jednatelství § 3009 OZ

Druhým případem bonifikovaného jednatelství je jednatelství užitečné. Krčmář tento druh nepřikázaného jednatelství považoval za nedovolený, a to i tehdy, kdy principál z jednání nepřikázaného jednatele získal užitek.¹³⁴ Obecně je toto nepřikázané jednatelství považováno za dovolené.¹³⁵ Nicméně fakt, že je toto jednatelství aprobováno neznámá, že by bylo bez dalšího v každé situaci souladné s právem.¹³⁶ Na rozdíl od jednatelství nutného, zde se projevuje myšlenka obohacení a z toho důvodu záleží na výsledku jednání nepřikázaného jednatele, jelikož je posuzován *ex post*. Na rozdíl od prvního druhu nepřikázaného jednatelství, zde se nevyžaduje stav, kdy je souhlas principála nedosažitelný. Vzhledem k tomu, že se tento druh nepřikázaného jednatelství blíží více institutu práva z bezdůvodného obohacení, jelikož je založen na principu obohacení, posuzuje se, zda výsledek jednání je k převážnému užtku principála.¹³⁷

V případě, že jednání nepřikázaného jednatele vede k převážnému užtku principála, vzniká mu právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Převážný užitek je zapotřebí posuzovat zejména obsahově, nikoliv pouze početně.¹³⁸ Na rozdíl od ust. § 3007 OZ, zde není na místě uvažovat o analogické aplikaci práva na odměnu dle § 3008 OZ. Rakouská judikatura dovozuje, že jednatel má právo na náhradu pouze v omezené míře, a to do výše užtku principála.¹³⁹

Pokud však výsledek jednání nepřikázaného jednatele nevede k převážnému užtku principála, nepřikázaný jednatel nemá právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, kdy jeho jednání nabývá podobu deliktního jednání. Principál může poté žádat uvedení do předešlého stavu, a pokud to není možné, náhradu škody (a to jak ve formě skutečné škody, či ušlého zisku).¹⁴⁰ Nepřikázaný jednatel však má stále *ius tollendi*.

¹³⁴ KRČMÁŘ, Jan. *O smlouvě námezdní dle práva rakouského se zřetelem ku právu římského*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních. Řada přírodovědecká č. 1., 1902, s. 24

¹³⁵ SEDLÁČEK: *Obligační právo III...*, s. 8, m. č. 13. Dále také ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář...*, s. 2192 (§ 742), či HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1994 (§ 3007).

¹³⁶ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 135 an.

¹³⁷ dělicím kritériem pro odlišení těchto institutů se pak stává způsob posuzování užtku, kdy v rámci bezdůvodného obohacení zkoumáme objektivně měřitelné informace, jako například zvýšení hodnoty věci. Naopak v rámci nepřikázaného jednatelství posuzujeme, zda byl výsledek jednání v souladu s jeho subjektivními zájmy.

¹³⁸ Tamtéž, s. 177. Kvalitativní posuzování požaduje také: HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1995, m.č. 7.

¹³⁹ HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, s. 1992.

¹⁴⁰ Tamtéž.

1.5.4 Nepravé nepřikázané jednatelství

Nepravé nepřikázané jednatelství, k jehož nárokům sloužila žaloba *actio negotiorum gestio contraria*, vzniklo v Justiniánském právu v římském právu.¹⁴¹ Úvahy o nepravém nepřikázaném jednatelství byly četné i v meziválečné civilistice. Pro tuto práci je tento druh nepřikázaného jednatelství důležitý z toho důvodu, neboť tento institut byl upraven v OZO, který sloužil jako inspirace k současnemu OZ. Sedláček popsal jako nepravé nepřikázané jednatelství následující případy:

- A. Gestor jednal ve svém zájmu, ale nepřímým důsledkem byl užitek jiného,
- B. Nezpůsobilý gestor jednal v zájmu principála,
- C. Způsobilý jednatel vadně projevil vůli jednat za jiného.¹⁴²

V rámci prvního případu jednal nepřikázaný jednatel ve svém zájmu, a jeho nepřímým důsledkem byl užitek jiného. Sedláček k tomu připomíná německou úpravu § 687 BGB, dle které je vyloučeno jednatelství bez příkazu v případě omylu v charakteru té záležitosti, kdy se domnívá, že jde o záležitost jeho vlastní, ačkoliv jde o záležitost cizí.¹⁴³ Komplikovaným se stal výklad tohoto ustanovení v souvislosti s objektivním a subjektivním posuzováním cizí záležitosti v německé právní úpravě, kdy nakonec je nepřikázané jednatelství tehdy, kdy jde o objektivně cizí záležitost.¹⁴⁴ V případě subjektivně cizí záležitosti bylo zapotřebí uplatnit *versio in rem*.¹⁴⁵

V rámci OZO bylo jednání jednoho subjektu, který ve vlastní záležitosti a vlastním zájmu reflexivně způsobí prospěch i jinému subjektu, řešeno v rámci ustanovení o držbě věci.¹⁴⁶ Pokud byl gestor držitelem, vzniklo mu právo na náhradu nutných nákladů. Držitel, který měl *bonnae fidei* měl nad rámec toho ještě nárok na náhradu užitečných nákladů. Naproti tomu držitel *malae fidei* požíval totožné nároky na náhradu, jako jednatel bez příkazu.¹⁴⁷ Dle Sedláčka tehdy, kdy držitel *malae fidei* z objektivního i subjektivního hlediska způsobil svým

¹⁴¹ KINCL: *Římské právo*..., s. 258.

¹⁴² SEDLÁČEK, Jaromír. *Nepravé jednatelství a versio in rem. Výklad na § 1035 - § 1044 obč. zák. spolu s rozбором praxe nejvyššího soudu*. Brno: vlastním nákladem, 1933, s. 5. Na toto dělení odkazuje také: DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství*..., s. 94.

¹⁴³ SEDLÁČEK, Jaromír. *Nepravé jednatelství a versio in rem*..., s. 6. Tento fakt uvádí také: DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství*..., s. 95.

¹⁴⁴ ISAY, Hermann. *Die Geschäftsführung nach dem Bürgerlichen Gesetzbuche für das Deutsche Reich*. Gustav Fischer, 1900, s. 48 an. Dále také: SEDLÁČEK, Jaromír. *Nepravé jednatelství a versio in rem*..., s. 6.

¹⁴⁵ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství*..., s. 95.

¹⁴⁶ § 331 OZO a násl.

¹⁴⁷ § 339 OZO a násl.

jednáním převážný prospěch principála, měl nárok na náhradu užitečných nákladů.¹⁴⁸ Držitele *malae fidei* dále tížila povinnost vydat veškeré plody a užitky, způsobené jeho jednáním (držitel *bonae fidei* toto činit nemusí, jelikož si je může ponechat).¹⁴⁹

V případě, že nepřikázaný jednatel nebyl držitelem věci, v literatuře se nejčastěji objevují příklady související s reálným břemenem jedné ze stran (například natření plotu či oprava mostu).¹⁵⁰ Opět se zde posuzuje *bonae fidei* či *malae fidei*. V případě dobrověrného jednatele, vznikají mu práva na náhradu dle bezdůvodného obohacení, a tedy nikoliv dle jednatelství bez příkazu.¹⁵¹ Pokud však jednatel sám způsobí omyl, na jehož základě je vynaložen náklad na cizí věc, odpovídá za způsobenou škodu.¹⁵²

Druhým případem, který Sedláček řadí mezi nepravé, je nepřikázané jednatelství v případě omylu v osobě, která získá užitek z jeho jednání. Touto otázkou se již zabývalo římské právo.¹⁵³ Sedláček zastával tezi, že primárním hlediskem je reálné přiřazení způsobeného užitku, nikoliv představy nepřikázaného jednatele, a to s odkazem na římské právo.¹⁵⁴ Je tedy irelevantní to, zda představa o přiřazení záležitosti nepřikázaného jednatele je správná či mylná ale záleží na tom, či je ve skutečnosti.

Posledním případem je vadné projevení vůle jinak způsobilým jednatelem. Sedláček k tomuto druhu uvádí konkrétní případ, a to výstavbu vodovodu obcí, který nebyl v souladu s právem.¹⁵⁵ Dostálík uvádí, že by se do této skupiny mohla zařadit i situace, kdy principál není schopen schválit jednání nepřikázaného jednatele.¹⁵⁶ Tuto situaci Zeiller nechápe jako nepřikázané jednatelství a řeší ji skrze ust. § 1041 OZO.¹⁵⁷ Ostatní autoři však tuto situaci chápou jako jednatelství bez příkazu.¹⁵⁸

¹⁴⁸ SEDLÁČEK, Jaromír. *Nepravé jednatelství a versio in rem...*, s. 6.

¹⁴⁹ viz § 330 a § 335 OZO.

¹⁵⁰ SEDLÁČEK, Jaromír. *Nepravé jednatelství a versio in rem...*, s. 8. Dále také: DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 96.

¹⁵¹ SÄCKER, Franz Jürgen a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. Band 6. Schuldrecht – Besondere Teil IV. § 705-853. 7. Auflage. München: C.H.BECK, 2017, s. 1217.

¹⁵² DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 95 s odkazem na: § 823 BGB.

¹⁵³ Tamtéž..., s. 8 a to s odkazem na Digesta 3, 5, 5, 9.

¹⁵⁴ SEDLÁČEK, Jaromír. *Nepravé jednatelství a versio in rem...*, s. 9 a to s odkazem na Dig. 3, 5, 10.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ DOSTALÍK: *Příkazní smlouva a nepřikázané jednatelství...*, s. 99.

¹⁵⁷ § 1041 OZO: „Upotřebilo-li se věci mimo případ jednatelství na prospěch druhého; může vlastník žádati nazpět věc, jak je ve skutečnosti, nebo, nemůže-li se již to státi, hodnotu, kterou měla v době použití, třebaž pak prospěch zmařen.“

¹⁵⁸ STUPECKÝ, Josef. *Versio in rem*. Praha: Bursík & Kohout, 1888, s. 81.

1.5.5 Zakázané nepřikázané jednání

Posledním druhem jednání bez příkazu je jednání zakázané. Není zapotřebí připomínat, že tento druh je bez dalšího v rozporu se zákonem. O zakázané nepřikázané jednání se jedná tehdy, kdy principál vyjádří nesouhlas s jednáním nepřikázaného jednatele *ex ante* či *ex post*, a přesto nepřikázaný jednatel své jednání dovede do konce. Povinnost dovést do konce u tohoto druhu jednání bez příkazu vyžaduje i Židlická s odkazem, že převážný užitek se posuzuje *ex post*.¹⁵⁹ Nejvýznamnějším následkem tohoto typu nepřikázaného jednání je pak vznik povinnosti nahradit vzniklou škodu principálovi.¹⁶⁰ Tento závěr již lze vyvodit z faktu, že zakázané jednání je delikt ní povahy.

1.6 Práva a povinnosti stran

Z jednání nepřikázaného jednatele vznikají oběma stranám určitá práva a povinnosti, která jsou ustanovena v ust. § 3010 OZ.

Primární povinností je **dovést jednání do konce**. Tato povinnost se uplatní pouze u užitečného nepřikázaného jednání.¹⁶¹ Zakázané jednání představuje delikt ní zásah do práv a svobod jiného, kdy od tohoto zásahu musí být co nejdříve upuštěno. V rámci nutného nepřikázaného jednání trvá povinnost odvrátit hrozící škodu pouze do okamžiku obstarání souhlasu principála, po tomto okamžiku již nepřikázaný jednatel jej nemusí dovést do konce.¹⁶²

Rozhodnutí, zda je zapotřebí v jednání pokračovat a kdy je jednání dokončeno, musí dle konkrétních okolností případu učinit nepřikázaný jednatel. Nelze obecně stanovit kritéria pro určení okamžiku dokončení jednání. Vždy je zapotřebí vycházet z konkrétní situace a co je zapotřebí učinit, aby byla škoda zažehnána nebo případně aby výsledek byl k převážnému užtku principála. Je poměrně logické, že povinnost dokončit jednání zaniká v okamžiku, kdy je vysloven principálův nesouhlas s jednáním nepřikázaného jednatele, kdy naopak vznikne povinnost jednání zanechat. Tento případ by se řešil skrze ústní dohodu, kterou tyto subjekty uzavřely.¹⁶³

Jednou z dalších povinností je předat principálovi **vyúčtování** jednání nepřikázaného jednatele. Principál toto vyúčtování následně může využít v případě jednání nutného i

¹⁵⁹ ŽIDLICKÁ: *Negotiorum gestio...*, s. 1290 an.

¹⁶⁰ viz § 3006 OZ

¹⁶¹ ŽIDLICKÁ: *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI*, § 3008 OZ.

¹⁶² rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 26.11.1981, sp. zn. OGH 7 Ob 658/81.

¹⁶³ HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo...*, § 3010, m. č. 2.

užitečného k vymáhání náhrady škody po nepřikázaném jednateli.¹⁶⁴ Tato povinnost vzniká u každého druhu nepřikázaného jednatelství.

Poslední povinností je **převést na principála to, co nabyl nepřikázaný jednatel svým jednáním**. Práva a povinnosti vznikají primárně v osobě nepřikázaného jednatele, který následně má povinnost je převést na principála. Tato povinnost se vztahuje na vše, co mohl nepřikázaný jednatel svým jednáním nabýt.

1.7 Nepřikázané jednatelství v judikatuře

Autor v rámci této kapitoly bude rozebírat konkrétní soudní rozhodnutí, kdy smyslem je zkoumat, zda by bylo možno na dané soudní rozhodnutí aplikovat úpravu nepřikázaného jednatelství.

1.7.1 Rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 29.05.2015, sp. Zn. 25 Cdo 1381/2013

V tomto soudním rozhodnutí se Nejvyšší soud zabýval otázkou, jak vyřešit situaci, kdy došlo k poskytnutí lékařské péče bez informovaného souhlasu. Lékařská péče tudíž byla poskytnuta bez výslovného souhlasu pacienta. Nejvyšší soud zde zaujal tezi, kdy lékař za porušení svých právních povinností odpovídá pouze tehdy, kdy prokáže-li pacient, že při znalosti rozhodných skutečností (o kterých měl být primárně poučen) by se rozhodl jiným způsobem, a tedy nepodstoupil zákrok. Důkazní břemeno dle Nejvyššího soudu má pacient, který se v tu chvíli nachází ve velmi obtížné situaci.

Řešení Nejvyššího soudu je sice vedeno správnou úvahou, a to tedy omezit odpovědnost lékařů, kteří často podstupují velmi rizikové zákroky, avšak zvolená cesta se dá označit za značně pochybnou. Úvaha Nejvyššího soudu je sice chvályhodná, avšak nezakládá se na zákonném základu, kdy žádné ustanovení, které by umožňovalo presumovat souhlas pacienta, nebylo a není. Lidská tělesná integrita, odpovídající právu na soukromí či právu na zdraví, je absolutní právo, jehož narušení může být velmi citelné.¹⁶⁵ Výše uvedené řešení vytváří neodůvodněné vakuum, kde potenciálně může docházet ke zneužití presumovaného souhlasu. Situace poškozeného je ještě komplikovanější tím, že je na něj přeneseno břemeno důkazní.

¹⁶⁴ LAVICKÝ, Petr. In: ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 2246.

¹⁶⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 7, odst. 1: „Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“.

V případě zásahu do absolutního práva poškozeného, je automaticky protiprávnost takového jednání indikována.¹⁶⁶

Daná situace by však byla poměrně efektivně řešitelná skrze úpravu nepřikázaného jednatelství. Lékař, který realizuje zákrok při absenci zmocnění v zájmu jiného subjektu (pacienta), nepochybně jedná jako nepřikázaný jednatel, kdy obecně jedná v záležitosti pacienta, v jeho zájmu a úmyslu mu pomoci. Podobnou myšlenku zastává také Židlická, která výslovně uvádí příklad, týkající se dopravní nehody, kde obětem, které nejsou ve stavu, kdy by mohly dát souhlas s ošetřováním, je poskytnuta pomoc a následné lékařské ošetření.¹⁶⁷

V daném případě by se jednalo o nepřikázané jednatelství nutné dle § 3007, neboť lékař odvracel hrozící újmu na zdraví pacienta, přičemž pacient z objektivního důvodu nebyl schopen s léčbou souhlasit. Takové řešení je v souladu i se zahraniční doktrínou, která popisuje situaci, kdy pacient z důvodu bezvědomí nebo kómatu není schopen projevit svoji vůli a uzavřít s lékařem smlouvu či alespoň dát souhlas.¹⁶⁸ Lékař by tedy obecně neodpovídal za výsledek zákroku.

Situaci, kdy lékaři je zřejmé, že pacient takový zákrok odmítá, avšak není schopen svoji vůli projevit, je nutno považovat za tzv. *zakázané jednatelství* a v tomto případě by lékař analogicky odpovídal za náhradu škody skrze § 3009, odst. 2 OZ. Zůstává však nezodpovězenou otázkou, proč Nejvyšší soud v daném případě přehlédl institut nepřikázaného jednatelství, který by byl poměrně efektivním řešením. Aplikace nepřikázaného jednatelství je zapotřebí i v situaci, kdy pacient sice svůj souhlas k určitému úkonu dal či projevil, avšak v průběhu zákroku je zapotřebí učinit jiný zákrok, na který se souhlas nevztahoval. I v tomto případě lékař, realizující zákrok jedná jako nepřikázaný jednatel.

Provedení lékařského zákroku při absenci poučení a informovaného souhlasu, či s existencí jeho vad, zahraniční odborná literatura již tradičně řeší skrze úpravu nepřikázaného jednatelství.¹⁶⁹ Rakouské řešení spočívá v aplikaci § 1311 OZO, které upravuje i odpovědnost

¹⁶⁶ protiprávnost je indikována v ust. § 2910 OZ, které řeší zásah do absolutního práva a náhradu škody, a to pouze tehdy, kdy je splněno jednání škůdce, zásah do absolutního práva a kauzalita mezi oběma podmínkami.

¹⁶⁷ ŽIDLICKÁ: *Jednatelství bez příkazu jako zvláštní důvod vzniku závazku...*, s. 326.

¹⁶⁸ SCHICKMAIR, Martina. Geschäftsführung ohne Auftrag bei konsensloser Behandlung. *Journal Fur Medizin- Und Gesundheitsrecht*, roč. 2022, roč. 2022, č. 1, s. 22–26. Dále také: LIPPERT, Hans-Dieter. Michael Bergschneider, Die Rechtfertigung medizinischer Notfallbehandlungen nicht ansprechbarer Patienten – Die Geschäftsführung ohne Auftrag als strafrechtlicher Rechtfertigungsgrund und Leitbild? *Medizinrecht*, roč. 39, č. 11, s. 989.

¹⁶⁹ například: KOZIOL, Helmut. Fehlende Einwilligung des Patienten und Haftung in Österreich – Notwendigkeit neuer Lösungen? *Medizinrecht*, 2019, roč. 37, s. 109. Dále také: BIRKELAND, Søren. “‘Negotiorum Gestio’ in Family Medicine, Informed Consent Obtainment, and Disciplinary Responsibility.” *International Journal of Family Medicine*, 2016, s. 3. Dále také: BERGSCHNEIDER, Michael. *Die Rechtfertigung medizinischer Notfallbehandlungen nicht ansprechbarer Patienten: Die Geschäftsführung ohne Auftrag als strafrechtlicher Rechtfertigungsgrund und Leitbild?* Bayreuth: Nomos, 2021, s. 113.

za škodu v případě nepřikázaného jednatelství.¹⁷⁰ Tuzemské pojetí však striktně odděluje náhradu škody za nepřikázané jednatelství a ostatní případy. Z tohoto důvodu tedy nelze uvažovat o samostatné aplikaci § 2904 OZ, kdy náhrada škody u nepřikázaného jednatelství je řešena skrze ust. § 3006 OZ.¹⁷¹ Doležal správně podotýká, že výše uvedený přístup nerespektuje povahu informovaného souhlasu, jakožto právního jednání.¹⁷² Co se týče vztahu mezi nepřikázaným jednatelstvím a náhradou škody, je zapotřebí vnímat nepřikázané jednatelství jako *lex specialis* a z tohoto důvodu se má užít přednostně.

1.7.2 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2014, sp. zn. 33 Cdo 1745/2014

Nejvyšší soud v rámci tohoto rozhodnutí zamítl možnost aplikace nepřikázaného jednatelství. Tento závěr zdůvodnil zejména tím, že lékař, který umisťuje pacienta bez jeho souhlasu do ústavní péče, nemá absenci oprávnění jednat, jelikož je k tomu ze zákona oprávněn i povinen. Otázkou tedy zůstává, zda existence zákonné povinnosti lékaře znamená vyloučení aplikace nepřikázaného jednatelství. Tuto konstatoval mimo jiné i Zimmerman, který k tomu dodal, že: „*je zajímavé sledovat obtíže moderní právní doktríny, založené na teorii lidské pomoci, při řešení situací, kde jednající subjekt jedná v záležitosti jiného, avšak současně tím plní i svoji povinnost*“.¹⁷³ Otázkou tedy zůstává, zda existence zákonné povinnosti lékaře znamená vyloučení aplikace nepřikázaného jednatelství. Dle mého názoru tomu tak není. Zákonodárce na mnoha místech v rámci právního řádu ukládá povinnost jednat a poskytnout určitou formu pomoci jinému, a to zejména proto, že hrozící újma je ve zjevném nepoměru s tím, co musí zachránce vynaložit.¹⁷⁴ Bylo by tedy krajně nelogické, pokud by zákonodárce ukládal určitému subjektu povinnost jednat, ačkoliv by mu posléze neposkytl právo na náhradu nákladů. Právo na náhradu nákladů jednajícího subjektu, který jedná v úmyslu pomoci jinému, je základním nárokem, který by takovému subjektu měl vzniknout.

Melzer v tomto případě správně dovozuje, že i v případě existence zákonné povinnosti lékaře jednat, není vyloučena aplikace nepřikázaného jednatelství, byť jsou nároky lékaře upraveny pomocí *lex specialis*. Tento problém má svoji váhu zejména s ohledem na nárok na náhradu škody, která z činnosti lékaře může vzniknout (zejména pak škody vzniklé náhodou).

¹⁷⁰ „*Dal-li však někdo zaviněním podnět k náhodě, přestoupil-li zákon, který hledí zabránit nahodilým poškozením, nebo vmísil-li se bez potřeby do cizích věcí, odpovídá za všechnu škodu, která by bez toho nepovstala.*“

¹⁷¹ stejné pojetí zastává i DOLEŽAL, Tomáš. Právní povaha informovaného souhlasu a následky neúplného poučení z hlediska civilního práva. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2019, č. 1, s. 55.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ ZIMMERMANN: *The Law of Obligations...*, s. 438 – 439.

¹⁷⁴ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1562 (§ 3006).

Jelikož právo na náhradu škody způsobené lékařem zvláštní zdravotnicko-právní předpisy neřeší, je na místě aplikovat obecná ustanovení nepřikázaného jednání v této souvislosti.

Na základě obecné úpravy nutného nepřikázaného jednání je pak náhrada škody, vzniklá náhodou, nepřijatelná, neboť nutný jednatel neodpovídá za pouhou náhodu. Naopak v případě, kdy souhlas pacienta získat lze, avšak lékař takto neučiní, odpovídá skrze úpravu užitečného nepřikázaného jednání i za náhodu. Tuto úvahu tedy lze uzavřít tím, že je žádoucí na tyto situace aplikovat úpravu nepřikázaného jednání, přičemž primární bude nutné nepřikázané jednání. Tomu se tak stane zejména v případě, kdy souhlas pacienta se zákrokem získat nelze. Teprve v případě, kdy podmínky pro nutné nepřikázané jednání nejsou dány, zejména pak tehdy, kdy souhlas pacienta je objektivně možné získat, lékař jedná v rámci užitečného nepřikázaného jednání, a tedy odpovídá i za náhodu.

2 Vztah nepřikázaného jednání a jednotlivých institutů

V praktické části diplomové práce bude rozebrán vztah jednotlivých institutů obsažených v OZ a nepřikázaného jednání.

2.1 Nepoctivý držitel dle § 1001 OZ

Dle daného ustanovení v případě, že nepoctivý držitel vynaloží nutné náklady, kterých bylo zapotřebí k záchraně existence věci, náleží mu jejich náhrada. V rámci ostatních případů je výslovně odkázáno na úpravu nepřikázaného jednání.¹⁷⁵ Toto ustanovení má svoji inspirační předlohu v ust § 336 OZO, pozměněné VN1937.¹⁷⁶

2.1.1 Náhrada nutných nákladů

Dle § 1001 OZ má nepoctivý držitel právo na náhradu nutných nákladů, kterých bylo potřeba vynaložit na zachování podstaty věci. Judikatura stanovuje, že nutné náklady jsou ty, které by na věc musel vynaložit i vlastník samotný, pokud by danou věc měl v držbě.¹⁷⁷ Lze obecně konstatovat, že náhrada nákladů se vztahuje pouze na ty přiměřeně nezbytně vynaložené za daných okolností v rozhodné době. Spáčil zde dovozuje užití ust. § 997 OZ, tj. hrazení nákladů dle přítomné hodnoty věci, pokud nepřevyšují náklady skutečné.¹⁷⁸ Svůj závěr odůvodňuje tezí, že zákonodárce nestanovil speciální úpravu výpočtu náhrady nákladů a je třeba analogicky aplikovat ustanovení o držiteli poctivém.¹⁷⁹ Petrov, který tuto tezi také zastává, správně dodává, že ustanovení § 997 OZ se užije s ohledem na § 2 a § 6, odst. 2 OZ.¹⁸⁰ Stejný názor je zastáván i sousedním Rakousku.¹⁸¹

Nejvyšší soud charakterizuje nutný náklad jako: „*takový, který byl vynaložen na věc samu a byl potřebný pro zachování podstaty věci, resp. k uchování věci v náležitém stavu*“.¹⁸² Navazující judikatura posléze stanovuje, že nutné náklady se nemohou například týkat rozšíření závodu, nýbrž pouze jeho běžného chodu.¹⁸³

¹⁷⁵ ust. § 1001 OZ

¹⁷⁶ SPÁČIL, Jiří In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2013, s. 109.

¹⁷⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.05.2017, sp. zn. 22 Cdo 4694/2016

¹⁷⁸ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, s. 116.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ PETROV: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1065.

¹⁸¹ SCHWIMANN, Michael a kol. *Praxiskommentar zum ABGB samt Nebengesetzen. Band 5. §§ 859-1089. 2., neubearbeitete und erweiterte Auflage.* Wien: Orac Verlag, 1997, s. 336.

¹⁸² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.11.2013 sp. zn. 28 Cdo 1942/2013.

¹⁸³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.12.2015, sp. zn. 22 Cdo 4013/2013.

Nutný náklad nutně nemusí směřovat ke zvýšení užitné hodnoty, resp. zhodnocení či rekonstrukci věci.¹⁸⁴ Tyto náklady nemohou souviset s náklady na spor se třetí osobou o určitou věc.¹⁸⁵ Tuto poslední myšlenkovou konstrukci lze také dovodit z ust. § 999 OZ, jelikož dle dikce tohoto ustanovení se na situaci s nutnými náklady neužije ustanovení § 3007 OZ. Hlavním důvodem byla inspirace ustanovením § 120 VN1937, které tak činilo velmi podobně. Dle textu OZO a odborné literatury byla a je tato otázka však sporná.¹⁸⁶

Co se týče okamžiku posuzování nutného nákladu, dle rakouské judikatury je zapotřebí tyto náklady charakterizovat již při jejich vynaložení *ex ante*.¹⁸⁷ Tato teze má své opodstatnění, zejména s ohledem na posuzování jednání nutného nepřikázaného jednatele, které je taktéž *ex ante*.

2.1.2 Náhrada ostatních nákladů

V případě ostatních nákladů, obsahuje ustanovení § 1001 OZ výslovný odkaz na jednatelství bez příkazu, jak to činilo ustanovení § 336 OZO, které je jeho inspiračním zdrojem.¹⁸⁸ Ostatní náklady představují ty, které jsou vynaloženy na běžnou údržbu, platí se pravidelně, případně jsou výjimečné a jsou vynaloženy za účelem zlepšení věci. Hranice mezi nutnými náklady a ostatními, však může být nezřetelná. Příkladem může být případ Nejvyššího soudu, který se zabýval užíváním společné věci (bytové jednotky) ve spoluvlastnictví.¹⁸⁹ Náklady, které jsou zapotřebí vynaložit ve prospěch společné věci za účelem její záchrany, jsou povinny dle tohoto soudu platit i spoluvlastníci, kteří však danou věc neužívají. Výše podílu plateb je pak odvozena od velikosti spoluvlastnických podílů. Náklady na vytápění bytové jednotky jsou kombinované povahy, neboť při nevytápění bytové jednotky může hrozit její poškození, avšak jako takové primárně přináší pohodlí a užitek spoluvlastníkovi, užívajícímu bytovou jednotku. Náklady na teplo tedy byly posouzeny jako ostatní, tedy nikoliv nutné, a z tohoto důvodu je zapotřebí, aby je uhradil pouze ten spoluvlastník, který bytovou jednotku užívá.¹⁹⁰

¹⁸⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.12.2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010

¹⁸⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.01.2013, sp. zn. 25 Cdo 2693/2011

¹⁸⁶ RANDA, Antonín, KASANDA, Vojtěch. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: 1922, reprint Wolters Kluwer 2008, s. 287, pozn. Č. 3.

¹⁸⁷ rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 25.01.1977, sp. zn. OGH RS0001426.

¹⁸⁸ „Učinil-li nepoctivý držitel náklad na věc, použití jest toho, co jest v hlavě o zmocnění nařízeno o nákladu, jež učinil jednatel nezmocněný.“

¹⁸⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2018, sp. zn. 22 Cdo 2466/2018-I. Dále také: SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva. 2. vydání...*, s. 116.

¹⁹⁰ Tamtéž.

Přestože jednající neměl úmysl obstatat pravou cizí záležitostí, ale tu svoji, užije se ustanovení § 3009 obdobně i na tyto situace. Právní úprava v § 3009 stanovuje, že právo na náhradu nákladů na zhodnocení věci může vzniknout i nepoctivému držiteli. Bonifikaci dobrověrného držitele lze spatřit v tom, že výsledek jeho jednání se posuzuje z objektivního hlediska, tj. sledujeme změnu hodnoty věci v čase. Naproti tomu nepoctivý držitel musí pro náhradu nákladů obstatat záležitost k převážnému užítku vlastníka, což je posuzováno subjektivně s ohledem na jeho cíle či preference.¹⁹¹ Převážného užítku tudíž je náročnější dosáhnout.

V případě nepoctivé držby, zmocněné držitelem úmyslně, je nutné odmítnout aplikaci nepřikázaného jednatelství, a to s ohledem na argument vnějšího systému práva s užitím ustanovení § 2, odst. 3 a § 6, odst. 2 OZ, jelikož není možné aprobovat situaci vzešlou z protiprávního jednání.¹⁹² Tato myšlenková konstrukce byla výslovně vyjádřena i v § 1040 OZO, kdy ztrácel právo na náhradu ten, kdo se vetřel proti platně projevené vůli vlastníka.¹⁹³

Nepoctivý držitel má právo *ius tollendi*, tj. právo odejmout z věci to, co na ni vynaložil. Petrov zde bez jakékoliv argumentace dovozuje, že toto právo se uplatní za užití § 3001 OZ.¹⁹⁴ Je poměrně nelogické aplikovat § 3001 OZ, který je obsažen v úpravě bezdůvodného obohacení, kdy ustanovení § 1001 OZ výslovně odkazuje na užití úpravy nepřikázaného jednatelství, která má ve svém ustanovení § 3011 *ius tollendi* obsaženo také. Dle § 3010 OZ je možné aplikovat *ius tollendi* tehdy, kdy je to možné, nezhorší se tím podstata věci nebo neztíží poměrně její užívání. Vzhledem k výslovnému odkazu v ust. § 1001 OZ je nutno závěr o užití § 3001 a § 3005 OZ odmítnout. Ve většině případů však se to, co nepoctivý držitel vynaložil na drženou věc, stane součástí věci, a tudíž nebude možné tuto část oddělit bez zhoršení podstaty věci.

V případě, kdy nepoctivou držbou vznikly plody či jiné užitky, je nepoctivý držitel povinen je vydat vlastníku věci. Soudní judikatura pak zde dovodila, že si při této příležitosti může odečíst náklady vynaložené na tyto plody věci, příp. na jejich prodej.¹⁹⁵ Vzhledem k tomu, že se jedná o odkaz na právní následek normy, není zapotřebí kumulativní splnění všech zákonných znaků.¹⁹⁶

¹⁹¹ rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. 11. 1927, sp. zn. Rv I 516/27.

¹⁹² shodně také: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08.08.2012, sp. zn. 28 Cdo 3378/2011.

¹⁹³ GSCHNITZER, Franz. *Sachenrecht*. Wien: Springer, 1968, s. 127.

¹⁹⁴ PETROV: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1066, m. č. 8.

¹⁹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.05.2017, sp. zn. 28 Cdo 4694/2016.

¹⁹⁶ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 53 an.

2.2 Zřízení stavby na cizím pozemku dle § 1084 OZ

V rámci tohoto ustanovení je uplatňována zásada *superficies solo cedit*.¹⁹⁷ V případě postavení stavby na cizím pozemku tedy dojde k tomu, že se stavba stane jeho součástí. Stavbou dle tohoto ustanovení nelze rozumět pouze budovu, nýbrž například i silnici.¹⁹⁸ Občanský zákoník zde rozlišuje poctivou a nepoctivou víru stavebníka, od které se odvíjí právo na náhradu nákladů. Poctivý stavebník je ten, který se ve své *bonnae fidei* domníval, že má právo vlastnické či právo služebnosti k předmětnému pozemku. V takovém případě mu pak náleží náhrada účelně vynaložených nákladů (tzv. *impensae utiles*).

2.2.1 Náhrada poctivému stavebníkovi

Stavebník v dobré víře má právo na účelně vynaložené náklady. Dle judikatury k OZO je poctivým stavebníkem ten, kdo se domníval, že je daný pozemek v jeho vlastnictví a dále ten, kdo se mohl domnívat, že vlastník bude se stavbou souhlasit.¹⁹⁹ Poctivá víra stavebníka pak není vyloučena pouze tím, že ví, že staví na cizím pozemku, avšak předpokládá, že získá vlastníkovu aprobaci pro tuto stavbu.²⁰⁰ Je pak na stavebníkovi, aby prokázal, že vlastník o stavbě věděl, případně, že k ní svolil.²⁰¹

Posuzování dobré víry pak je zapotřebí posuzovat s analogickou aplikací § 992 OZ.²⁰² Dobrou vírou se zde pak rozumí přesvědčení osoby, které je sice nesprávné, avšak je prominentné, jehož obsahem je existence či neexistence určité skutečnosti, právního vztahu či oprávnění jako takového.²⁰³ Mýlná představa se pak musí týkat rozhodujících faktic.²⁰⁴ Judikatura v tomto směru dovodila, že je zapotřebí dobrou víru zkoumat nejen ze subjektivního hlediska, nýbrž v kombinaci s posouzením objektivních okolností.²⁰⁵

Z tohoto důvodu přínos, který stavba svému vlastníkovu fakticky přináší, je zde irelevantní. Účelně vynaložené náklady jsou nejčastěji náklady stavby, které jsou kryty

¹⁹⁷ SPÁČIL, Jiří. Stavba na cizím pozemku – nová judikatura a nové problémy. *Soudní rozhledy*, 2017, č. 7-8, s. 218.

¹⁹⁸ Vážný 9238/29

¹⁹⁹ Gl. U. 15.116, Now. III., 348

²⁰⁰ Vážný 8034

²⁰¹ Gl. U. 6328.

²⁰² MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 141, 142.

²⁰³ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva. 2. vydání...*, s. 316.

²⁰⁴ EGGER, August. In EGGER, August a kol. *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch. 1. Band Einleitung und Personenrecht*. Zürich: Schultheß & Co., 1930, s. 80, m. č. 1.

²⁰⁵ za analogické aplikace právní věty rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25.06.2019, sp. zn. 22 Cdo 4540/2018.

přírůstkem hodnoty pozemku. Tyto náklady se typicky sestávají z nákladů na materiál a pracovních výkonů.²⁰⁶

2.2.2 Náhrada nepoctivému stavebníkovi

V situaci, kdy stavebník není v dobré víře, je zapotřebí aplikovat úpravu nepřikázaného jednatelství. V této souvislosti se stavbou neoprávněnou rozumí ta, která je postavena na cizím pozemku, kdy staviteli k tomu nesvědčí žádný právní titul.²⁰⁷ Pro klasifikaci stavby pak není rozhodné, zda stavebník k této stavbě měl stavební povolení, či ne.²⁰⁸ Dále není rozhodující ani vědomost stavebníka, tj. zda věděl, že staví na cizím pozemku.²⁰⁹ K neoprávněnosti stavby pak stačí, aby byla zřízena na cizím pozemku pouze z části.²¹⁰

Dle Petra je smyslem tohoto ustanovení nahradit nepoctivému stavebníkovi méně než poctivému. Z tohoto důvodu se domnívá, že nepoctivý stavebník má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, na rozdíl od nepoctivého, který by měl mít pouze nárok na náhradu tzv. zhodnocení, tedy o co se reálně zvýšila hodnota pozemku v důsledku stavby.²¹¹ Toto posuzování však vychází z objektivního hlediska, kdy zkoumá objektivně měřitelné jednotky (v tomto konkrétním příkladu hodnotu pozemku). V rámci výslovného odkazu na nepřikázané jednatelství je zapotřebí posuzovat převážný užitek ze subjektivního hlediska, kdy veličiny nejsou objektivně měřitelné.²¹²

Lze souhlasit s názorem, že by nepoctivý stavebník měl být určitým způsobem znevýhodněn oproti poctivému. Toto znevýhodnění spočívá právě v subjektivním hodnocení převážného prospěchu, kterého lze obtížněji dosáhnout, jelikož stavba nebyla v souladu s vlastníkovými záměry a vůlí.²¹³ Právě ten fakt, že je obtížněji dosažitelný převážný prospěch nepoctivého vlastníka je ono znevýhodnění, které poctivý stavebník nemá. Poctivý stavebník má právo na náhradu vždy, bez ohledu na prospěch či nepospěch vlastníka pozemku.

Tato teze také nebere v úvahu to, že se v důsledku zřízení stavby na cizím pozemku nepoctivým stavebníkem může hodnota pozemku snížit. Není vyloučeno, že nezastavěný

²⁰⁶ RUMMEL: *Kommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch...*, s. 418.

²⁰⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2004, sp. zn. 22 Cdo 2612/2003.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ a to za použití *Ad maiori ad minus*. Dále také vysloveno: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.02.2004, sp. zn. 22 Cdo 1097/2003.

²¹¹ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva. 2. vydání...*, s. 305

²¹² například: KINDL, Milan. *Právo nemovitostí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 165, marg. č. 219. Dále také: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Smlouva o dílo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 73.

²¹³ subjektivní posouzení není však absolutní, neboť je korigováno tím, zda jednání je v souladu s rozumnými cíli. Vyloučeny jsou tak určité náhlé nečekané cíle, které jsou nerozumné či jiné postoje. V této souvislosti je hovořeno o tzv. individuálně objektivním měřítku, které nebere v potaz iracionální cíle a náhlé postoje principála, viz MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1252 (§ 3009), s. 1604, m.č. 42.

pozemek, který je způsobilý k zastavění má vyšší hodnotu než zastavěný pozemek. Stavbu, postavenou na daném pozemku totiž vlastník nemusí chtít, a tudíž bude zapotřebí vynaložit ještě náklady na odstranění stavby (které v případě nezastavěného pozemku být vynaloženy nemusí).

V případě, že stavba není v souladu se subjektivními záměry a cíli vlastníka pozemku, může vlastník pozemku žádat nepoctivého stavebníka o *integrum restitutio*, tj. uvedení do předešlého stavu tím, že dojde k odstranění stavby, případně náhradu škody. Zákodárce rozumně vypustil nadbytečné spojení o možnosti domáhat se odstranění stavby před soudem, kdy namísto toho poměrně efektivně a účelně pouze odkázal na úpravu nepřikázaného jednatelství.²¹⁴ V této souvislosti lze uvažovat také o aplikaci ust. § 2969, odst. 2 OZ, které upravuje *pretium affectionis*.

Obecně si nepoctivý stavebník a vlastník pozemku mohou sjednat odlišný následek, než je normován v ust. § 1084 OZ. Takové ujednání může mít podobu smlouvy, kde se nepoctivý stavebník stane vlastníkem pozemku, jehož součástí se stala stavba.²¹⁵ V případě absence takového ujednání se stavba stává součástí pozemku, tj. vlastník pozemku je i vlastník stavby.²¹⁶

Je otázkou, zda by i při absenci výslovného odkazu, bylo nepřikázané jednatelství aplikováno. Dle mého názoru ano. Vzhledem k tomu, že je stavebník nepoctivý, tj. ví, že bude stavět stavbu na cizím pozemku, nepochybně je zde splněn předpoklad cizí záležitosti. Určujícím kritériem pro aplikaci nepřikázaného jednatelství pak musí být vůle stavebníka, který musí mít vůli postavením stavby obstarat určitou záležitost vlastníka. Pokud však stavebník postavil stavbu s úmyslem dostat za to náhradu nákladů, či jakýmkoliv jiným způsobem sebe obohatit, nebude se jednat o nepřikázané jednatelství a úprava by pravděpodobně byla řešena skrze úpravu bezdůvodného obohacení.

Lze tedy uvést konkrétní příklady, kdy například otec pro svého syna postaví rodinný dům dle projektu od synova projektanta k narozeninám (jelikož syn na tuto stavbu šetří). Úmysl otce v tomto případě je obstarat určitou záležitost vlastníka a není zde úmysl obohatit sebe, nýbrž vyřešit určitou záležitost jiného a aplikovala by se úprava o nepřikázaném jednateli. Na druhou stranu v případě, kdyby firma bez uzavřené smlouvy začala stavět stavbu pro jiného na jeho pozemku, nejednalo by se o nepřikázané jednatelství, avšak o bezdůvodné obohacení.

²¹⁴ ust. § 135c OZ64: „Zřídí-li někdo stavbu na cizím pozemku, ač na to nemá právo, může soud na návrh vlastníka pozemku rozhodnout, že stavbu je třeba odstranit na náklady toho, kdo stavbu zřídil (dále jen "vlastník stavby").“

²¹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Oberster Gerichtshof) ze dne 17.01.1985, sp. zn. OGH 7 Ob 502/85.

²¹⁶ viz superficiální zásada v ust. § 506 OZ

Je zapotřebí rozlišit, o jaký druh nepřikázaného jednatelství půjde v případě stavby zřízené nepoctivým stavebníkem na cizím pozemku. Velmi obtížně si lze představit situaci, kdy by hrozila škoda pozemku, a tudíž bylo by zapotřebí aplikovat nutné nepřikázané jednatelství. V úvahu tedy připadá v absolutní většině případů pouze jednatelství užitečné.

2.3 Faktická správa věci jedním ze spoluvlastníků dle § 1136 OZ

V obecné rovině, pokud dojde ke zhodnocení společné věci na základě dohody spoluvlastníků nebo jejich rozhodnutím, má zhodnotitel nárok na náhradu nákladů od ostatních ve výši jejich spoluvlastnických podílů, a to obecně od okamžiku zhodnocení, s výjimkou případů, kdy z dohody či rozhodnutí plyne něco jiného.²¹⁷ Na druhé straně v okamžiku, kdy spoluvlastník bez vyrozumění ostatních a jejich souhlasu jedná ve prospěch společné věci, dělí se jeho druhy nároků na jednání nutné a užitečné, stejně jako je tomu i v případě nepřikázaného jednatelství. Spornou otázkou pak zůstává, jakým způsobem se má posuzovat slovní spojení „*kteřý byl spoluvlastníkům ku prospěchu*“, které je uvedeno v ust. § 1136, písm. a) OZ, a to v návaznosti na úpravu bezdůvodného obohacení a nepřikázaného jednatelství.

Uspokojivé řešení této otázky nelze nalézt v římském právu, neboť spoluvlastník, který vynaložil náklady na společnou věc bez uvědomění ostatních, nemá právo na náhradu nákladů, které na ni vynaložil, jakožto nepřikázaný jednatel, nýbrž je zapotřebí aplikovat úpravu o spoluvlastnictví.²¹⁸ K tomuto je zapotřebí uvést fakt, že římské právo pojímalo oba instituty velmi odlišně, skoro až opačně jak je pojímá současná civilistika.

2.3.1 Současná koncepce ustanovení § 1136 OZ

Dřívější judikatura umožňovala požadovat náhradu nákladů od okamžiku zániku spoluvlastnictví, a to skrze úpravu bezdůvodného obohacení.²¹⁹ Důvodem byla chybějící speciální úprava v rámci ustanovení ohledně správy věci ve spoluvlastnictví. Názor o možném užití ustanovení o bezdůvodném obohacení zastává i Coufalík, avšak bez jakékoliv argumentace, která by jeho závěr podporovala.²²⁰

Dle mého názoru tento názorový proud byl však opuštěn tehdy, kdy zákonodárce nároky jednajícího spoluvlastníka explicitně zakotvil v ustanovení § 1136 OZ, které je svým zněním

²¹⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.06.2014, sp. zn. 22 Cdo 817/2014

²¹⁸ LORENZEN: *Negotiorum Gestio in Roman and Modern Civil Law...*, s. 191. Ten uvádí s odkazem na: *Digesta io, 3, 6, 2: „Jako spoluvlastník majetku, který na něm provádí nezbytné opravy, nemá nárok vůči ostatním na náhradu části nákladů jako negotium gestor, nýbrž skrze actio communi dividundo.“*

²¹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.01.2013, sp. zn. 22 Cdo 216/2011

²²⁰ PETROV: *Občanský zákoník. Komentář...*, § 1136, m. č. 2.

²²⁰ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1548.

téměř identické jako znění nároků z nepřikázaného jednatelství. Současné znění tedy více odpovídá jeho inspiračnímu zdroji, a to ustanovení § 837 OZO, kde bylo stanoveno, že: „*správce společného majetku se pokládá za zmocněnce. Jest jednak povinen podati řádný účet; jednak však jest oprávněn si sraziti všechny užitečně vynaložené náklady. To platí i tehdy, když podílník spravuje společný majetek bez příkazu ostatních podílníků*“. V rámci této úpravy pak jednající subjekt byl posuzován jako nepřikázaný jednatel pouze tehdy, kdy se mu ostatní spoluvlastníci postavili na odpor.

V opačném případě se považoval za zmocněnce s uzavřenou příkazní smlouvou. Nepřikázaný jednatel v této situaci si mohl nárokovat pouze to, co by vzniklo jeho činností a vedlo by k převážnému prospěchu *dominus negotii*.²²¹ Tento názorový proud následně potvrzovala i historická judikatura.²²² Je zapotřebí zmínit i fakt, že i navazující historická judikatura k OZ64 připouštěla užití ustanovení o nepřikázaném jednatelství ve vztahu k povinnosti jednajícího subjektu seznámit se s doklady a vyúčtováním ohledně jeho správy.²²³ Užití nepřikázaného jednatelství na jednání bez vědomí ostatních spoluvlastníků se tedy jeví jako nepochybně lepší řešení.

Tehdy, kdy společné věci všech spoluvlastníků hrozí poškození či zkáza, jednající spoluvlastník v úmyslu zachránit společnou věc jedná v rámci § 1136, písm. b) OZ jakožto tzv. kvazi-nepřikázaného jednatelství nutného a má tedy nárok na náhradu nutných nákladů. V takovém případě bez jiné dohody uplatní obecné pravidlo, a to konkrétně, že nutné náklady musí nahradit všichni spoluvlastníci, ať již danou věc užívají nebo nikoliv, a to ve výši spoluvlastnických podílů.²²⁴ To je odrazem zásady uvedené v důvodové zprávě k § 1136 OZ, že je zapotřebí faktického správce, jednajícího ve prospěch ostatních, nutné chránit.²²⁵ Nejvyšší soud v souvislosti s nutnými náklady dovedl, že to jsou náklady nutné k zachování charakteru věci.²²⁶ Jednáním nutným pak bude i jednání, které zabrání destrukci estetické či funkční povahy věci, ekonomického charakteru či jednání které zabrání vzniku škody či zkázy věci.²²⁷

Jiný případ, kdy společné věci nehrozí poškození ani zkáza a jednající subjekt má úmysl danou věc zhodnotit bez vědomí ostatních. Poté má jednající subjekt právo na náhradu části nákladů v rozsahu zhodnocení věci, pokud se jednalo o prospěšné jednání. Právě prospěšnost

²²¹ SEDLÁČEK, Jaromír. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 3. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 623, 624 (§ 837).

²²² Nejvyšší soud Československé republiky, ze dne 20. února 1923, sp. zn. Rv I 660/22, [Vážný 2300].

²²³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.07.2006, sp. zn. 22 Cdo 2058/2005.

²²⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2018, sp. zn. 22 Cdo 2466/2018.

²²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, str. 297.

²²⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.01.2018, sp. zn. NS 25 Cdo 2693/2011.

²²⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2018, sp. zn. NS 22 Cdo 2466/2018.

dle mého názoru je zapotřebí hodnotit pomocí subjektivních hledisek, a to s přihlédnutím ke konkrétním zájmům a cílům všech ostatních spoluvlastníků. Tato koncepce dává dobrý smysl, neboť spoluvlastnictví obecně znamená určitý užší vztah s jinou osobou, kterou je zapotřebí respektovat se všemi jejími právy a povinnostmi. V případě, kdy právě jeden ze spoluvlastníků poruší tento úzký vztah tím, že bez jejich vědomí jedná ohledně jejich společné věci, je zapotřebí výsledek tohoto jednání podrobit náročnějšímu zkoumání, kterým subjektivní hledisko prospěšnosti nepochybně je. Toto řešení ostatně pravděpodobně zastává i Petrov, který výslovně uvádí, že: „že subjektivně hlediska na straně spoluvlastníků mohou být podstatná“, a to dokonce s výslovným odkazem na analogické užití ustanovení § 3009 OZ.²²⁸ Tuto úvahu lze podpořit přístupem Rakouské doktríny, která nevyklučuje aplikaci nepřikázaného jednatelství tehdy, kdy nepřikázaný jednatel jedná i ve svém zájmu.²²⁹ Rozhodující podle mého názoru je to, zda nepřikázaný jednatel jedná převážně ve svém zájmu, popřípadě naopak.

V rakouské civilní dogmatice je tento případ nepřikázaného jednatelství označován jako „*angewandte Geschäftsführung ohne Auftrag*“, a tedy aplikovatelné nepřikázané jednatelství.²³⁰ Tento mechanismus však lze dle mého názoru lépe vyjádřit tím, že tyto případy označíme za **tzv. kvazi-nepřikázané jednatelství**. Tento pojem, který představuje speciální modifikaci obecného nepřikázaného jednatelství, lépe vyjadřuje podstatu tohoto fungování, neboť u tohoto případu obecně je splněna většina pojmových znaků, elementárně nutných k aplikaci nepřikázaného jednatelství, s určitou výjimkou. Touto výjimkou pravděpodobně v nejčastějších případech bude *negotium alienum* či *negotiorum a linea gerendi*. V tomto případě je pak nesplněn pojmový znak cizí záležitosti, a to vzhledem k tomu, že daná záležitost je parciálně záležitostí i jednajícího subjektu, a tedy není cizí v pravém slova smyslu. Z tohoto důvodu je tedy nutné užitečnost jednání zkoumat pomocí subjektivních hledisek. Ve vztahu k úmyslu jednajícího subjektu se ztotožňuji s názorem Petrova a částečně i Králíka, kdy jeho úmysl není relevantní.²³¹ Tuto tezi z části lze podpořit i Spáčilem, který zastává tezi, že § 1136 je „...jistou obdobou tzv. nepřikázaného jednatelství“.²³² Tento autor tedy nároky faktického správce spoluvlastníků dle § 1136 správně nepovažuje za nepřikázané jednatelství v pravém

²²⁸ PETROV, Jan. *Bez důvodné obohacení ze srovnávacího pohledu*. 2015, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 131, 132. [cit. 10. září 2022]. Dostupné na: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/105565>.

²²⁹ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 67.

²³⁰ rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 08.11.1984, sp. zn. OGH 6 Ob 710/84, dále také LANDSTÄTTER, Isabella. *Benevolent Intervention in another's affairs im Draft Common Frame of Reference*. Universitat Wien, Wien, 2011, s. 78. [cit. 03. února 2022] Dostupné na: <https://core.ac.uk/outputs/11598246>.

²³¹ Tamtéž. Dále také: KRÁLÍK, Michal. In: SPÁČIL, Jiří. a kol. *Občanský zákoník III*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 526.

²³² SPÁČIL, Jiří. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 119, 120.

slova smyslu, nýbrž jako jeho určitou modifikovanou verzi. Tou kvazi-nepřikázané jednatelství skutečně je. Tento závěr lze podpořit i rozhodnutím Nejvyššího soudu v sousedním Rakousku, který v právní větě uvádí následující: „*Také spoluvlastník má být považován za jednatele bez příkazu v případě, kdy nezávisle na ostatních investoval náklady na společnou věc a za toto jednání mu náleží vhodná náhrada nákladů*“.²³³

2.3.2 Závislost ustanovení § 1136 OZ na úpravě nepřikázaného jednatelství

Další neznámou v této občanskoprávní rovnici zůstává, zda může konstrukce nároků z nutného a užitečného jednání dle § 1136 OZ fungovat výlučně samostatně, popřípadě je nutno ji doplnit obecnými ustanoveními ohledně nepřikázaného jednatele. Zákon tuto otázku sám výslovně neřeší. Lze souhlasit s názorem Králíka, že ustanovení § 1136 OZ funguje samostatně, co se týče předpokladů, které mají být splněny k aplikaci daných ustanovení.²³⁴ Stejný závěr byl dovozen i judikaturou.²³⁵

Podpůrné užití obecných pravidel je však žádoucí v případech, které nejsou podřaditelné pod jednání nutné či užitečné, tj. například v případě zakázaného jednání. V poměrech, které ustanovení § 1136 OZ neupravuje, či které jsou nepřesné, se tedy mohou užít pravidla normovaná v úpravě nepřikázaného jednatelství, jako tomu tak je například u posuzování prospěšnosti dle § 1136, písm. a) OZ. K tomuto závěru dospěla již judikatura za účinnosti OZ64.²³⁶

2.4 Zlepšení věci poživitelem dle § 1291 OZ

Poživatel, který věc bez souhlasu jejího vlastníka zlepší, má právo na náhradu nákladů podle nepřikázaného jednatelství.²³⁷ Výchozím slovním spojením, které může vyvolávat sporné otázky je „zlepšení věci“. Hrabánek a Lasák uvádějí, že tím se rozumí snížení nákladů na její provoz, popřípadě zvýšení jejího výnosu, kdy jako příklad uvádí výměnu oken v budově, popřípadě modernizaci závodu novými technologiemi.²³⁸

²³³ rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Oberster Gerichtshof) ze dne 06.11.1957, sp. zn. OGH 3 Ob 277/55. Dále také rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Oberster Gerichtshof) ze dne 13.07.1989, sp. zn. OGH 8 Ob 37/88, či dále také rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Oberster Gerichtshof) ze dne 27.05.2015, sp. zn. OGH 6 Ob 29/15f. Obdobný názor je uveden i v: GOTTFRIED, Call. Gemeinschaftlicher Liegenschaftsverkauf – Miteigentümer als Geschäftsführer ohne Auftrag. *Wobl*, roč. 2007, č. 6, s. 179-181.

²³⁴ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva. 2. vydání*..., s. 634, m. č. 23.

²³⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2018, sp. zn. NS 22 Cdo 2466/2018.

²³⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.07.2006, sp. zn. NS 22 Cdo 2058/2005.

²³⁷ tato úprava je nová, jelikož OZ64 takovou úpravu neobsahoval, viz KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 245.

²³⁸ SPÁČIL: *Občanský zákoník III. Věcná práva. 2. vydání*..., s. 1185, m. č. 1.

Tato charakteristika je však zavádějící, neboť na první pohled vybízí k objektivnímu posouzení jednání poživatele, avšak opak je pravdou.²³⁹ Jelikož má poživatel právo na náhradu nákladů dle nepřikázaného jednatelství, musí se opět jednat o záležitost, která vede k subjektivnímu prospěchu vlastníka věci, tj. se zřetelem k jeho cílům, plánům a zájmům. Z tohoto důvodu je pak nutno výsledek jednání poživatele posuzovat pouze subjektivně ve smyslu zlepšení z úhlu pohledu konkrétního subjektu a to vlastníka, nikoliv jako zlepšení věci obecně. Vlastník věci nemusel vůbec chtít výměnu oken v budově, nýbrž ji mohl chtít zbourat a postavit budovu novou a dále nemusel chtít v tomto okamžiku modernizovat závod novými technologiemi, neboť například mohl chtít počkat na technologie ještě novější.

Podobný postoj však je zastáván i Havlíkem a Spáčillem, kteří taktéž zlepšení věci definují jako: „*náklady vynaložené účelně a zvyšující užitečnost věci nebo její hodnotu (tzv. impensae necessariae)*“.²⁴⁰ K výše uvedenému je nutné připomenout, že dle ustanovení § 1285 OZ je povinen poživatel šetřit podstatu věci, kdy zároveň ale náklady musí být kvalifikované v tom smyslu, že nejsou náklady na běžnou údržbu. Zlepšení věci je tedy nutno vykládat ve smyslu zlepšení z úhlu pohledu vlastníka, jako konkrétního subjektu.

Dle mého názoru je nutno tento případ podřadit pod **tzv. kvazi-nepřikázané jednatelství** právě z toho důvodu, jelikož záležitost, kterou obstarává poživatel, není ryze cizí, nýbrž parciálně i jeho vlastní. I přestože, není splněna podmínka cizí záležitosti, je na místě zde aplikovat nepřikázané jednatelství, a to nejen z hlediska jazykového výkladu daného ustanovení, které obsahuje přímý odkaz na následek právní normy, ale zejména jelikož je to v souladu se smyslem a účelem ustanovení.²⁴¹ V rámci tohoto ustanovení se tedy analogicky aplikují podmínky pro přiznání náhrady nepřikázanému jednateli.²⁴²

2.5 Správa cizího majetku bez právního důvodu dle § 1402, odst. 2 OZ

Tento institut je upraven v ustanovení § 1402, odst. 2 OZ, kde je stanoveno, že absence právního důvodu správy cizího majetku znamená neexistenci práva na odměnu. Tato situace by mohla nastat pouze ve dvou podobách, a to tehdy, kdy právní důvod neexistuje *ex tunc* či právní důvod zanikl a správce pokračuje ve své činnosti i po jeho zániku. Toto ustanovení se však již

²³⁹ jak již bylo uvedeno v této práci, jedná se o kritérium subjektivní, které je limitováno excesy principála.

²⁴⁰ PETROV: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 1357, m.č. 1.

²⁴¹ účelem daného ustanovení je tedy nahradit účelně vynaložené náklady v průběhu služebnosti požívání, přičemž smyslem těchto nákladů je zabránění vzniku škody principála či jeho převážný užitek s tím, že se principál zde chrání tím, že není povinen nahradit všechny náklady.

²⁴² důležité je zejména rozlišit, zda půjde o jednatelství nutné či užitečné, a to v závislosti na dosažitelnosti souhlasu či nesouhlasu principála.

nezmiňuje o nahrazení nákladů, které správce bez právního důvodu při své činnosti vynaložil. V tomto ohledu lze uvažovat pouze o 2 institutech, které tuto problematiku upravují, a to bezdůvodném obohacení a nepřikázaném jednatelství.

Řešení této situace nabízí nejen bezdůvodné obohacení. Bezdůvodné obohacení zde má své uplatnění, a to v případě *condictio indebiti*, *condictio ob causam finitam* nebo *condictio ob rem*, ovšem jako takové není jediným institutem, který musí být brán v úvahu. Právě v rámci tohoto ustanovení se totiž nabízí nepřikázané jednatelství. Vzniká tedy střet těchto dvou institutů, ačkoliv obecně není příliš častý.²⁴³

2.5.1 Vznik nároků z nepřikázaného jednatelství v rámci konkurence s bezdůvodným obohacením

V obecné rovině je zapotřebí konstatovat i fakt, že bezdůvodné obohacení jako takové má dle judikatury subsidiární povahu.²⁴⁴ V případě konkurence obou institutů je tedy zapotřebí upřednostnit nepřikázané jednatelství, neboť se jedná o *lex specialis* vůči bezdůvodnému obohacení, které hraje roli *lex generalis*.²⁴⁵ V rámci tohoto názorového proudu tedy vznikají pouze nároky z nepřikázaného jednatelství.²⁴⁶ K tomuto je nutno dodat poznámku, že je zapotřebí důsledně zkoumat jak cizí právní řád pojmá institut nepřikázaného jednatelství, a to vzhledem k jeho dvěma odlišným koncepcím, kterým je věnována kapitola 1.2 této práce. Pokud však jednající subjekt vybočí z rámce nepřikázaného jednatelství, bude jej tížit povinnost převést veškerý užitek principálovi, a to dle ustanovení § 3010 OZ.²⁴⁷

Pro určení, zda jsou splněny podmínky nepřikázaného jednatelství je poté esenciální úmysl jednajícího subjektu obstarat dlužníku prospěch, resp. zabránit hrozící škodě či zkáze věci a toto musí učinit vědomě. V tomto ohledu je důležité zmínit to, že musí zde být kvalifikovaný úmysl pomoci principálovi, nesmí se tedy jednat o případ, kdy pomoc principálovi je vedlejším a doplňujícím efektem.²⁴⁸

²⁴³ TICHÝ, Luboš. Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 5, s. 24.

²⁴⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2008, sp. zn. 29 Cdo 2225/2008

²⁴⁵ BÍLKOVÁ, Jana. *Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 20.

²⁴⁶ PETROV: *Bezdůvodné obohacení ze srovnávacího pohledu...*, s. 131, 132.

²⁴⁷ „Kdo se ujal cizí záležitosti bez příkazu, dovede ji až do konce a podá o ní vyúčtování a převede vše, co při tom získal, osobě, jejíž záležitost obstaral.“

²⁴⁸ SCHWARZ, Günter, Christian, WANDT, Manfred. *Gesetzliche Schuldverhältnisse*. 2. vydání. München: Vahlen, 2006, s. 14.

2.5.2 Koexistence nároků z obou institutů

Názor o možné koexistenci zastává Melzer, který jej zdůvodňuje tím, že nelze znevýhodnit osobu, která jednala ve prospěch jiného, a to tím, že jí nevznikne nárok z bezdůvodného obohacení.²⁴⁹ Tato osoba by byla sankcionována a v konečném důsledku by mohla mít horší postavení než osoba, která nejednala vědomě ve prospěch jiného. Tento pohled tedy obecně připouští možnost koexistence nároků, kdy nepřikázané jednatelství následně má přednost, a to z již zmíněného důvodu *lex specialis derogat legi generali*.

Tento pohled je příkladnější, neboť obdobný princip funguje i v rámci deliktního práva na náhradu škody a koexistence nároků z jednotlivých skutkových podstat, kdy si oprávněná osoba z nich může uplatnit jí vybranou. Oprávněná osoba si tedy sama může vybrat, skrze jakou úpravu bude své nároky vymáhat a je tedy zapotřebí nechat *lex electa* ve smyslu zachování práva volby z konkurujících nároků. Je zapotřebí k tomuto dodat i fakt, že právní úprava výslovně konkurenci obou nároků a možnost volby nevyklučuje. I dle mého názoru tedy oba nároky jsou na sobě nezávislé, a ačkoliv by jeden měl být užíván přednostně, oprávněná osoba si může vybrat jaký prostředek k ochraně svých práv využije. Tato možnost volby ve svém důsledku i usnadní důkazní situaci a možnosti oprávněné osoby.

2.5.3 Právo na odměnu správce bez právního důvodu

Obecně v ustanovení § 1402, odst. 2 OZ je stanoveno, že správce bez právního důvodu nemá právo na odměnu. Naopak jednající subjekt má právo na náhradu nákladů, vynaložených při vědomém obstarání záležitosti jiného v rámci nepřikázaného jednatelství. V této souvislosti již v této práci bylo zmíněno, že Eliáš zastává názor, kdy v rámci užitečného nepřikázaného jednatelství má nepřikázaný jednatel právo na odměnu, které je součástí nákladů vynaložených ve prospěch principála.²⁵⁰ Právě fakt, že ustanovení § 1402, odst. 2 OZ přímo vylučuje právo na odměnu, podporuje tezi, dle které právo na odměnu není součástí nákladů, avšak je oddělené.

Spornou otázkou pak zůstává situace, zda má nepřikázaný jednatel právo na odměnu v případě, kdy v rámci správy bez právního důvodu zachrání cizí věc dle § 3008 OZ. Domnívám se, že v takovém specifickém případě by právo na odměnu jednající subjekt mít měl.²⁵¹ Obecně právo na odměnu nevzniká za samotnou správu cizího majetku bez právního důvodu, avšak

²⁴⁹ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1252 (§ 2991), m.č. 90.

²⁵⁰ ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář...*, s. 2192 (§ 742).

²⁵¹ zřejmě obdobného názoru je i PETROV: *Občanský zákoník...*, § 1402, s. m. č. 8 či při analogické aplikaci: KUČERA, Václav. *Postavení správce při správě cizího majetku. Právní prostor*, 2017. [cit. 03. února 2022]. Dostupné z databáze: www.codexis.cz. Opačně bez argumentace: SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radan a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 87.

pouze v konkrétních případech, kdy jednající subjekt zachrání cizí věc, právo na odměnu vznikne, nevzniká však za správu majetku jako takovou, nýbrž na základě dalších skutečností.²⁵² Dle mého názoru v takovém případě bude ustanovení upravující odměnu dle § 3008 OZ v poměru speciality k ustanovení § 1402, odst. 2 OZ. V případě, kdyby tomu tak nebylo, byl by neodůvodněně znevýhodněn oproti subjektu, který nespravuje majetek jiného bez právního důvodu a zachrání cizí věc jako nepřikázaný jednatel.

2.6 Náhrada újmy při odvracení hrozící újmy dle § 2908 OZ

Ustanovení § 2908 OZ stanovuje, že ten, který odvrací hrozící újmu jiného, má nárok na náhradu újmy v rozsahu přiměřeném tomu, co odvrátil. Svým smyslem se toto ustanovení do jisté míry zdánlivě překrývá s úpravou nutného nepřikázaného jednatelství dle § 3007 OZ.

2.6.1 Terminologie ustanovení

Výše zmíněné ustanovení uvádí, že: „...*má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů a na náhradu újmy, kterou při tom utrpěl*...“. To je odlišným přístupem oproti textaci nutného jednatelství, které se týkají pouze nákladů účelně vynaložených. Na základě těchto odlišných přístupů Lavický naznačuje odlišnost věcného rozsahu toho, co je nahrazováno u obou ustanovení.²⁵³

Meissel nabízí rozlišující kritérium mezi nákladem a újmou v tom smyslu, že nákladem je nepovinná finanční operace sledující určitý cíl, zatímco újma je nucený majetkový úbytek.²⁵⁴ Obdobný přístup pravděpodobně zastávali i autoři OZ64.²⁵⁵ Takové pojetí je však zapotřebí odmítnout, neboť i vynaložené náklady jsou majetkovou újmou daného subjektu.²⁵⁶ Melzer k tomuto nabízí i příklad, kdy náklady vynaložené na nájem automobilu po dobu, kdy jej poškozený má v opravě jsou i škodou ve smyslu § 2894 OZ.²⁵⁷ Je zapotřebí dodat, že tato úvaha je pouze akademická, neboť zmíněné ustanovení přiznává jednajícímu subjektu obojí, tj. vynaložené náklady i újmu.

²⁵² Za analogického užití úvahy Melzera, že: „*Ustanovení § 999 OZ jen vyjadřuje, že sama objektivní skutečnost záchrany věci nezakládá právo na náhradu nákladů. Pro vznik tohoto práva musí být naplněny předpoklady některé zvláštní skutkové podstaty, zejména právě § 3008 OZ...*“ viz MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 1548.

²⁵³ LAVICKÝ: *Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009, s. 2241, m. č. 8.

²⁵⁴ MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 185, 186.

²⁵⁵ ŠTĚPINA, Jaroslav In: KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Nové občanské právo.* Praha: Orbis, 1965, s. 559, 560.

²⁵⁶ ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář.* 1. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 788 (§ 419).

²⁵⁷ MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 164.

2.6.2 Komparativní srovnání s nepřikázaným jednatelstvím

Zjevným rozdílem mezi oběma ustanoveními je vznik práva na náhradu újmy. V případě § 2908 OZ vzniká právo na náhradu pouze tehdy, kdy je odvrácení hrozící újmy úspěšné. Je tedy závislé na výsledku. Pokud má být náhrada nanejvýš přiměřená tomu, co subjekt odvrátil, tak v případě, kdy jeho jednání bylo neúspěšné, a nic neodvrátil, náhrada nemůže být žádná, tj. maximálně rovná nule.

Dalším zásadním rozdílem obou ustanovení je fakt, že § 2908 OZ je vytvořen na principu obohacení, a to vzhledem k jeho textu. To se projevuje zejména tím, že jednající subjekt má právo na náhradu v přiměřeném rozsahu s ohledem na to, jak velkou škodu odvrátil. Melzer k tomuto dodává, že toto ustanovení je vytvořeno na známé zásadě, že „*nikdo se nemůže obohacovat ke škodě jiného*“.²⁵⁸ Zároveň k tomu uvádí, že tato zásada je v právu bezdůvodného obohacení je již překonána.²⁵⁹

Co se týče předpokladů pro aplikaci obou ustanovení, neméně důležitým rozdílem se jeví i požadavek pro aplikaci nepřikázaného jednatelství, a to vůle odvrátit hrozící škodu jinému. Pro aplikaci § 2908 OZ však takový požadavek nalézt nelze. Právě tuto vůli odvrátit škodu jiného zákonodárce odškodnil tím, že přiznává právo na náhradu nepřikázanému jednateli bez ohledu na výsledek jeho jednání.²⁶⁰ Dle Paška, pokud tížený výsledek nenastal, tj. újma nebyla odvrácena, nemá právo na náhradu nákladů dle § 2908 OZ, nýbrž dle úpravy nepřikázaného jednatelství skrze § 3007 OZ. Tento autor tedy zřejmě dovozuje nezávislost nároků z obou institutů, aniž by popsal jejich vzájemný vztah.²⁶¹

I v rámci tohoto institutu se objevuje sporná otázka ohledně náhrady za pracovní nasazení, resp. výkon zachránce. Melzer k tomuto dovozuje analogické užití závěrů z nutného nepřikázaného jednatelství, přičemž vztah mezi oběma instituty popisuje jako „příbuzenský“.²⁶²

2.6.3 Priorita ustanovení § 2908 OZ

Otázkou však zůstává, jaký je aplikační prostor obou ustanovení a zda se jakýmkoliv způsobem překrývají. Eliáš ve vztahu k OZ64 a tomuto problému zastával názor, že v případě, kdy jednání zachránce je úspěšné, aplikuje se § 2908 OZ a jeho úprava o náhradě škody. A *contrario* tehdy, kdy jeho jednání úspěšné není, je zde prostor pro aplikaci nepřikázaného

²⁵⁸ Tamtéž, a to s odkazem na: Pomponius D. 12. 6. 14.: „... odpovídá přirozené spravedlnosti, že se nikdo nemůže obohacovat k újmě jiného.“

²⁵⁹ Tamtéž, a to s odkazem na: MEISSEL: *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt...*, s. 171, 172.

²⁶⁰ viz § 3007 OZ

²⁶¹ PETROV: *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 3023, m.č. 5.

²⁶² MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*, s. 166.

jednatelství nutného, avšak za předpokladu, že jednal v úmyslu pomoci jinému.²⁶³ Není žádný dobrý důvod se od tohoto tvrzení, jakkoliv odchýlit.

V případě konkurence Eliáš zastával názor o přednosti úpravy § 2908 (tedy § 419 OZ64), a to s odkazem na vztah speciality, ačkoliv připouštěl prostor pro spravedlnostní úvahu.²⁶⁴ Naproti tomu Bezouška zastává názor o použitelnosti obecné zásady nevmísení se, a tedy přednosti úpravy nepřikázaného jednatelství.²⁶⁵ Přednost aplikace ustanovení o nepřikázaném jednatelství je tedy dána pouze tehdy, pokud zachránce má vůli jednat ve prospěch jiného. Pokud má zachránce vůli jednat ve prospěch jiného, bez ohledu na výsledek jeho jednání má právo na náhradu škody dle úpravy nepřikázaného jednatelství. V jiných situacích je žádoucí prvně aplikovat § 2908 OZ.

Toto řešení je rozumné zejména z toho důvodu, jelikož pokud subjekt jednal v úmyslu pomoci někomu jinému, bude se jednat o nutné nepřikázané jednatelství, přičemž nárok na náhradu se nebude odvíjet od úspěchu jeho činů a zároveň nebude limitován rozsahem zachráněného nebezpečí. *A contrario* pokud subjekt jednal v převažujícím svém zájmu, tj. zejména kvůli sobě samému, a vedlejším efektem jeho činů je užitek dalších osob, nárok na náhradu bude limitován výsledkem jeho činů, respektive úspěchem s omezením přiměřeného rozsahu oproti tomu, co svým jednáním odvrátil. Tuto úvahu lze shrnout tím, že dělicím kritériem mezi aplikací obou ustanovení je převažující vůle jednajícího subjektu.

²⁶³ ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 1. svazek..., s. 789 (§ 419).

²⁶⁴ ELIÁŠ: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*..., s. 2189 (§ 742).

²⁶⁵ HULMÁK: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo*..., s. 1532, 1533, m. č. 3.

Závěr

Závěrem lze shrnout fakt, že nepřikázané jednatelství je tradičním institutem v rámci kontinentálních právních řádů, které v dobách římského práva zastávalo významnou roli, kdy dnes představuje opomíjený institut, který si pouze matně vzpomíná na doby své největší slávy. Smyslem současného nepřikázaného jednatelství je tedy spíše doplnit konzistentnost právní úpravy, vyřešit sporné situace, na které nelze aplikovat institut jiný. V dobách minulých však měl za cíl být aplikován na různou škálu situací a byl výstavním principem římského práva a celé společnosti, kdy zosobňoval římskoprávní morálku a ideály. Tento institut je však schopen nabídnout vhodná rozumná řešení konkrétních problémových situací, které by jinak byly řešeny složitou konstrukcí skrze jiné ustanovení.

Co se týče práv a povinností subjektů, jedná se zejména o náhradu škody, povinnost dovést záležitost do konce a vydat vyúčtování. V rámci římského práva bylo smyslem nepřikázaného jednatelství zejména zastupování nepřítomných osob při vyřizování jejich záležitostí. Římské právo obecně nedovolovalo zasáhnout do záležitosti jiného, avšak tehdejší morálka jim tyto činnosti dovolovala, či dokonce přikazovala. Přirozenoprávní koncepce na druhou stranu na tento institut nahlížela skrze restriktivní úhel pohledu, přičemž někteří autoři byli dokonce přesvědčení o „absenci přirozenoprávního základu“ tohoto institutu. Právě restriktivní pojetí tohoto institutu v jisté míře přetrvává i v jeho současném pojetí. Nepřikázané jednatelství není až tak v odborné literatuře, jako zejména v judikатурní praxi velmi opomíjeno, popřípadě aplikováno nesprávně.

Ze vztahu mezi nepřikázaným jednatelstvím a souvisejícími ustanoveními v právních předpisech lze učinit závěr, že některá ustanovení fungují jako málo probádaný druh, a to konkrétně kvazi-nepřikázané jednatelství. Tato kvazi-nepřikázaná jednatelství lze ve stručné podobě charakterizovat jako instituty, které naplňují většinu pojmových znaků nepřikázaného jednatelství, vyjma některého, přičemž i přes absenci čistého naplnění veškerých znaků převažuje nutnost přímé, či analogické aplikace nepřikázaného jednatelství na otázky neupravené v daném zákonném ustanovení. Normy nepřikázaného jednatelství tedy fungují jako *lex generalis* doplňují speciální úpravu daného ustanovení. Je zapotřebí zdůraznit, že nepřikázané jednatelství také může sloužit jako výkladové vodítko pro správnou aplikaci norem daného kvazi-nepřikázaného jednatelství.

Nepravé nepřikázané jednatelství ve své originální podobě sice v současném OZ obsaženo není. Je do jisté míry podobná tzv. kvazi-nepřikázanému jednatelství, v zahraničí známému také jako tzv. aplikované nepřikázané jednatelství, a které lze taktéž chápat jako

moderní nepravé nepřikázané jednání. Moderní tzv. „kvazi-nepřikázané jednání“ pak je možným budoucím aplikačním prostorem pro tento institut, který může zapříčinit jeho zachování v právním řádu při zachování jeho původního smyslu, tj. zajištění kompaktnosti právního řádu.

Dále je zapotřebí zmínit, že aplikované nepřikázané jednání se zcela nekryje se mnou navrženým druhem tzv. kvazi-nepřikázaného jednání, neboť jeho podstatou je výslovný odkaz na úpravu nepřikázaného jednání, které však například v § 1136 OZ nalézt nelze. Právě hledání dalších případů takového druhu nepřikázaného jednání může být v budoucnu předmětem i vědeckých prací na podobné téma, vzhledem k rozsahu této práce nemohly být podrobněji rozebírány.

Je jisté, že nepřikázané jednání jako takové není mrtvým institutem, nýbrž i v moderní době může sloužit jako elegantní řešení kontroverzních případů. Jeho budoucnost však stále více závisí na postoji zákonodárce, soudů a odborné veřejnosti, kteří určí jeho budoucnost.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy a související dokumenty

- Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.
- Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z roku 1937.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů,

Komentářová literatura a monografie:

- ANDERSON, Craig. *Roman Law Essentials*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009, s. 94.
- BARRY, Nicholas. *An introduction to Roman Law*. Oxford: Clarendon Press, 1962, s. 227.
- BERGER, Adolf. *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*. Svazek 43. Philadelphia: American Philosophical Society, 1968, s. 594.
- BÍLKOVÁ, Jana. *Bezdůvodné obohacení v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 20.
- BRENNECKE, Philipp. *Ärztliche Geschäftsführung ohne Auftrag* Berlin: Springer, 2010, s. 114.
- BUCKLAND, Wiliam, Warwick. *A Text Book of Roman Law: From Augustus to Justinian*. Cambridge: Cambridge University Press, 1921, s. 534.
- BYDLINSKI, Franz. *Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff*. 2. vydání. Wien, New York: Spinger-Verlag, 1991, s. 479.
- BYDLINSKI, Franz. *Grundzüge der juristischen Methodenlehre*. 1. vydání. Wien: FOWI-Arbeitspapiere Nr. 95, Brüner Vorträge Nr. 1, 2003, s. 440 an.
- DEPPENKEMPER, Gunter. *Negotiorum gestio - Geschäftsführung ohne Auftrag. Teil 1*. Osnabrück: V&R unipress, 2014, s. 623.
- DOSTALÍK, Petr. *Příkazní smlouva a nepřikázané jednání*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020, s. 64.
- EGGER, August a kol. *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch. 1. Band Einleitung und Personenrecht*. Zürich: Schultheß & Co., 1930, s. 80, m. č. 1.

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 1. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 789 (§ 419).
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek. Praha: Linde, 2008, s. 2188 (§ 742).
- FINAZZI, Giovanni. *Ricerche in téma di negotiorum gestio. Requisiti delle actiones delle negotiorum gestio*. 1. svazek. Cassino: University of Cassino, 2003, s. 527.
- GIRARD, Paul Frédéric. *Manual elementaire de droit romain*. 4 rozšířené vydání. Paris: Arthur Rousseau, 1906, s. 622.
- GSCHNITZER, Franz. *Sachenrecht*. Wien: Springer, 1968, s. 127.
- HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. Bratislava: Nákladem Právnické fakulty University Komenského, 1927, s. 428.
- ISAY, Hermann. *Die Geschäftsführung nach dem Bürgerlichen Gesetzbuche für das Deutsche Reich*. Gustav Fischer, 1900, s. 48.
- KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 245.
- KINCL, Jaromír a kol. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 258.
- KINDL, Milan. *Právo nemovitostí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 165, marg. č. 219.
- KNAPP, Viktor. a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva II*. Praha: Orbis, 1955, s. 183, 184.
- KORTMANN, Jeroen. *Altruism in private law: Liability for nonfeasance and negotiorum gestio*. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 99.
- KRAMER, Ernst August. *Juristische Methodenlehre*. 1. vydání. Bern: Stämpfli Verlag, 1998, s. 156, 157.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965, s. 559, 560.
- KRČMÁŘ, Jan. *O smlouvě námezdní dle práva rakouského se zřetelem ku právu římského*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních. Řada přírodovědecká č. 1., 1902, s. 24.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské. III., Právo obligační*. Praha: Nákladem Spolku československých právníků "Všehrd", 1929, s. 194.
- KUPISCH, Bertold. *Die Versionsklage. Ihre Entwicklung von der gemeinrechtlichen Theorie des 17. Jahrhunderts bis zum österreichischen Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch*, Heidelberg: Winter, 1965, s. 103-104.

- LANDSMAN, Klaas. WOLDE, Ellen van. *The Challenge of Chance: A Multidisciplinary Approach from Science and the Humanities*. Cham: Springer Nature, 2016, s. 240.
- LARENZ, Karl. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*. 3. vydání. Berlin, Heidelberg, New York: Springer-Verlag, 1975, s. 343, 344.
- LUBY, Štefan. *Prevenia a zodpovednosť v občianskom právu*. I. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Ved, 1958, s. 321 a násl.
- MEISSEL, Franz, Stefan. *Geschäftsführung ohne Auftrag. Zwischen Quasikontrakt und aufgedrängter Bereicherung*. 1. vydání. Wien: Manz, 1993, s. 10 an.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 149 an., m. č. 155 an., s. 250 an., m. č. 269.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 141, 142.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník. IX. svazek § 2894–3081 Závazky z deliktů a jiných právních důvodů*. Praha: Leges, 2018, s. 1552–1553.
- MONRO, Charles, Henry. *Digest of Justinian: Volume 1*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- NOBEL, Peter a kol. *Altruismus und Rationalität: Zur „Ökonomie“ der negotiorum gestio. Jetzt Festschrift für Alfons Bürge. Der Bürge Einst Und Jetzt. Festschrift Für Alfons Bürge*. Zürich, Basel, Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2017, s. 258.
- ONDREJOVÁ, Dana. *Průvodce uzavíráním smluv*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 94.
- OTTO, Jan. *Ottův Slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl XVIII Navary – Oživnutí*. Praha: 1890, s. 36.
- PARTSCH, Josef. *Studien zur negotiorum gestio*. Heidelberg: C. Winter, 1913, s. 37.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019, Část čtvrtá, Hlava IV, Díl 2 Nepříkázané jednatelství, s. 3205 (§ 3006 OZ).
- PUFFENDORFF, Samuel. *Acht Bücher vom Natur- und Völker Rechte*. Frankfurt nad Mohanem: Friedrich Knochen, 1711, s. 1034.
- RANDA, Antonín, KASANDA, Vojtěch. *Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Praha: 1922, reprint Wolters Kluwer 2008, s. 287, pozn. č. 3.
- REBRO, Karol. BLAHO, Peter. *Rímské právo. Štvrté prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 414.

- RICCOBONO, Salvatore. *L'animus aliena negotia gerendi. Scritti di diritto romano II (Dal diritto romano classico al diritto moderno. A proposito di D. 10.3.14 [Paul. 3 AD Plautium])*. Palermo, 1964, s. 73.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 3. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 623, 624 (§ 837).
- RUMMEL. *Kommentar zum Allgemeinen Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1*. Wien: Manz, 3. vydání, 2000, (§ 1035), s. 1046.
- SÄCKER, Franz Jürgen a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 6. Schuldrecht – Besondere Teil IV. § 705-853. 7. Auflage*. München: C.H.BECK, 2017, s. 1217.
- SAMPSON, Victor. *Fundamental Rules of Roman Law as Collected in Digest Bk. 50, Tit. 17 with a Translation and Index*. Cape Town: Gale, Making of Modern Law, 2013, Dig. 50, 17, 60.
- SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo III*. 1. vydání. Brno: Akademický spolek „Právnick“, 1929, s. 5, m. č. 2 an.
- SEILER, Herman, Hanz. *Der Tatbestand der negotiorum gestio im römischen Recht*. Köln-Graz: Böhlau, 1968, s. 51.
- SCHAUER, Martin, KLETECKA, Andreas. *ABGB-ON, Kommentar (f. Österreich) Wien: Manz'sche Verlags- u. Universitätsbuchhandlung*, 2012, § 1035 ABGB.
- SCHULZ, Fritz. *Principles of Roman law*. Oxford: Clarendon Press, 1936. s. 140.
- SCHULZ, Fritz. *Classical Roman Law*. Oxford: Clarendon Press, 1952, s. 610.
- SCHULZ, Fritz. *Classical roman law*. Oxford: Clarendon Press, 1969, s. 624
- SCHWARZ, Günter, Christian, WANDT, Manfred. *Gesetzliche Schuldverhältnisse*. 2. vydání. München: Vahlen, 2006, s. 14.
- SCHWIMANN, Michael a kol. *Praxiskommentar zum ABGB samt Nebengesetzen. Band 5. §§ 859-1089*. 2., neubearbeitete und erweiterte Auflage. Wien: Orac Verlag, 1997, s. 336.
- SCHWIMANN, Michael a kol. *ABGB Taschenkommentar*. Wien: LexisNexis, 2013, s. 828.
- SKŘEJPEK, Michal. *Digesta seu Pandectae*. Praha: Karolinum, 2015, s. 285.
- SOHM, Rudolf. *The Institutes. A textbook of the History and System of Private Roman Law*. Translated by J. C. Ledlie. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 1907, s. 412.

- SOHM, Rudolph. *Institutionen - Geschichte und System des römischen Privatrechts*. München: Duncker & Humblot, 1924, s. 445.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 109.
- SPÁČIL, Jiří. a kol. *Občanský zákoník III. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 526.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. s. 119, 120.
- STUBENRAUCH, Moriz a kol. *Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche, Volume 1 Commentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche, Maximilian Peter Schuster von Bonnott*. 6. vydání. Manz: University of Michigan, 1894, s. 229.
- STUPECKÝ, Josef. *Versio in rem*. Praha: Bursík & Kohout, 1888, s. 81.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 87.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Smlouva o dílo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 73.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník II. § 460 – 880. Komentář. 2. vydání*. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 2239 (§ 742), m. č. 3.
- VÁŽNÝ, Jan. *Římské právo obligační. Část I*. Bratislava: Nákladem Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, 1924, s. 125.
- WATSON, Alan. *Contract of mandate in the Later Roman Law*. Oxford: Clarendon Press, 1961, s. 10 a násl.
- WLASSAK, Moriz. *Zur Geschichte der Negotiorum gestio*. Jena, 1879, s. 131, 197.
- WOLFF, Christian. *Grundsätze des Natur und Völkerrechts*. 2. vydání. Halle: Rengerische Buchhandlung, 1769, § 686, s. 466.
- WOLLSCHLAGER, Christian. *Die Geschäftsführung ohne Auftrag: Theorie und Rechtsprechung*. Berlin: Duncker und Humblot, 1976, s. 52.
- WITTMANN, Roland. *Begriffund Funktionen der Geschäftsführung ohne Auftrag*. München: C. H. Beck, 1981, s. 18.
- ZEILLER, Franz. *Commentar über das allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch*. 3 Band. 1 Abteilung. 1. vydání. Wien a Terst: Geistingers verlagshandlung, 1812, Svazek III. 1 odd., s. 318 (§ 1036).
- ZIMMERMANN, Reinhard. *Roman Law Obligations*. Oxford: Oxford Univesity Press, 1996, s. 436.

- ZIMMERMANN, Reinhard. *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford: Oxford University Press, 1996, s. 446 – 447.

Elektronické zdroje

- BAJURA, Jan a kol. *Občanský zákoník: Komentář*, Svazek VI, (§ 2521-3081), § 3006 OZ. [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer [cit. 03. února 2022]. Dostupné z databáze: www.aspi.cz.
- KUČERA, Václav. Postavení správce při správě cizího majetku. *Právní prostor*, 2017. [cit. 03. února 2022]. Dostupné z databáze: www.codexis.cz.
- LANDSTÄTTER, Isabella. *Benevolent Intervention in another's affairs im Draft Common Frame of Reference*. Universität Wien, Wien, 2011, s. 78. [cit. 03. února 2022] Dostupné na: <https://core.ac.uk/outputs/11598246>.
- PETROV, Jan. *Bezdivodné obohacení ze srovnávacího pohledu*. 2015, Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 131, 132. [cit. 03. února 2022]. Dostupné na: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/105565>.

Články

- BERGSCHNEIDER, Michael. Die Rechtfertigung medizinischer Notfallbehandlungen nicht ansprechbarer Patienten: Die Geschäftsführung ohne Auftrag als strafrechtlicher Rechtfertigungsgrund und Leitbild? *Bayreuth: Nomos*, 2021, s. 113.
- BIRKELAND, Søren. “‘Negotiorum Gestio’ in Family Medicine, Informed Consent Obtainment, and Disciplinary Responsibility.” *International Journal of Family Medicine*, 2016, s. 3.
- CORBIN, Linton, Arthur. Quasi-Contractual Obligations. *The Yale Law Journal*, 1912, roč. 21, č. 7, s. 539.
- DAWSON, John. Philip. Negotiorum Gestio: The Altruistic Intermeddler. *Harvard Law Review*, 1961, roč. 74, č. 5, s. 11.
- DOLEŽAL, Tomáš. Právní povaha informovaného souhlasu a následky neúplného poučení z hlediska civilního práva. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2019, č. 1, s. 55.
- GOTTFRIED, Call. Gemeinschaftlicher Liegenschaftsverkauf – Miteigentümer als Geschäftsführer ohne Auftrag. *Wobl*, roč. 2007, č. 6, s. 179-181.
- KOZIOL, Helmut. Fehlende Einwilligung des Patienten und Haftung in Österreich – Notwendigkeit neuer Lösungen? *Medizinrecht*, 2019, s. 109.
- KULENDÍK, Viktor. Negotiorum gestio a versio in rem jako žaloby z obohacení podle právních názorů Kodexu tereziánského. *Všehrd*, ročník 8, č. 8, s. 224.

- LANDES, William, POSNER, Richard. Salvors, Finders, Good Samaritans, and Other Rescuers: An Economic Study of Law and Altruism. *The Journal of Legal Studies*, 1978, roč. 7, č. 1, s. 95 a násl.
- LIPPERT, Hans-Dieter. BERGSCHNEIDER, Michael. Die Rechtfertigung medizinischer Notfallbehandlungen nicht ansprechbarer Patienten – Die Geschäftsführung ohne Auftrag als strafrechtlicher Rechtfertigungsgrund und Leitbild? *Medizinrecht*, roč. 39, č. 11, s. 989.
- LORENZEN, Ernest, Gustav. Negotiorum Gestio in Roman and Modern Civil Law. *Cornell Law Quarterly*, 1927-1928, roč. 13, č. 2 vol. 13, s. 198.
- MEISSEL, Franz, Stefan, ISOLA, Lisa. Rettungskräfte als Geschäftsführer ohne Auftrag. *Zivilrecht*, 2011, č. 1, s. 2 a násl.
- RADIN, Max. The Roman Law of Quasi-Contract. *Virginia Law Review*, 1937, roč. 23, č. 3, s. 247.
- SCHICKMAIR, Martina. Geschäftsführung ohne Auftrag bei konsensloser Behandlung. *Journal Fur Medizin- Und Gesundheitsrecht*, roč. 2022, roč. 2022, č. 1, s. 22–26.
- SPÁČIL, Jiří. Stavba na cizím pozemku – nová judikatura a nové problémy. *Soudní rozhledy*, 2017, č. 7-8, s. 218.
- TICHÝ, Luboš. Bezdůvodné obohacení, základní pojmy a návrh občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 5, s. 24.
- ŽIDLICKÁ, Michaela. Jednatelství bez příkazu dle občanského zákoníku versus negotiorum gestio v římském právu, s. 395. *Academia*, 2001, roč. 140, s. 396.

Judikatura

1. Česká

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1248/2009.
- rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15. 11. 2004, sp. zn. 36 Co 129/2004.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.08.2010, sp. zn. 33 Cdo 1248/2009.
- rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 04.12.2000, sp. Zn. 22 Cdo 1134/2000.
- rozsudek Okresního soudu v Trutnově, ze dne 21.10.2020, sp. zn. 9 C 89/2020.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.05.2017, sp. zn. 22 Cdo 4694/2016.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.11.2013 sp. zn. 28 Cdo 1942/2013.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.12.2015, sp. zn. 22 Cdo 4013/2013.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.12.2010, sp. zn. 28 Cdo 329/2010.

- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2018, sp. zn. 22 Cdo 2466/2018-I.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08.08.2012, sp. zn. 28 Cdo 3378/2011.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.05.2017, sp. zn. 28 Cdo 4694/2016.
- rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25.06.2019, sp. zn. 22 Cdo 4540/2018.
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2004, sp. zn. 22 Cdo 2612/2003.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.02.2004, sp. zn. 22 Cdo 1097/2003.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2008, sp. zn. 29 Cdo 2225/2008.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.01.2013, sp. zn. 22 Cdo 216/2011.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.07.2006, sp. zn. 22 Cdo 2058/2005.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.01.2018, sp. zn. NS 25 Cdo 2693/2011.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2018, sp. zn. NS 22 Cdo 2466/2018.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2015, sp. zn. NS 25 Cdo 1381/2013.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2014, sp. zn. 33 Cdo 1745/2014.
- rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. 11. 1927, sp. zn. Rv I 516/27.

2. Zahraniční

- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 18.07.2002, sp. zn. OGH 3 Ob 53/02v.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 23.03.1999, sp. zn. OGH 1 Ob 207/98t.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 26.11.1981, sp. zn. OGH 7 Ob 658/81.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 25.01.1977, sp. zn. OGH RS0001426.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 17.01.1985, sp. zn. OGH 7 Ob 502/85.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 06.11.1957, sp. zn. OGH 3 Ob 277/55.

- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 13.07.1989, sp. zn. OGH 8 Ob 37/88.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 27.05.2015, sp. zn. OGH 6 Ob 29/15f.
- rozsudek Nejvyššího soudu Rakouska (Obester Gerichtshof) ze dne 18.06.1997, sp. zn. 3 Ob 507/96.

Abstrakt

Abstrakt v českém jazyce

Tématem této diplomové práce je nepřikázané jednatelství a jeho vztah se souvisejícími instituty. Důvodem zvolení takového tématu je fakt, že nepřikázané jednatelství v aplikační praxi představuje často opomíjený institut, který v současné době spíše stagnuje. Účelem této práce tedy je osvětlení nepřikázaného jednatelství jako institutu práva, a tedy jeho teoretických poznatků, přičemž navazujícím účelem je nalézt moderní aplikační prostor institutu tak, aby bylo zároveň dosaženo jeho původního smyslu, tj. doplnění právního řádu za účelem jeho celistvosti a kompaktnosti.

Za naplnění výše uvedeného účelu a pro lepší přehlednost, byla práce rozdělena do dvou kapitol, a to teoretické a praktické. Teoretická část se zabývá obecně nepřikázaným jednatelství, jeho smyslem, historií, koncepcemi (tj. římskoprávní či přirozenoprávní), druhy nepřikázaného jednatelství, subjekty či právy a povinnostmi stran. Teoretickou část uzavírá rozebírání dvou rozhodnutí Nejvyššího soudu, právě v souvislosti s nepřikázaným jednatelstvím a jeho moderním aplikačním prostorem. Navazující kapitola je věnována vztahu nepřikázaného jednatelství a souvisejících zákonných ustanovení, které zcela nesplňují podmínky pro aplikaci obecného nepřikázaného jednatelství. Tato část práce má za cíl objasnit, zda na tyto situace bude použitelná úprava nepřikázaného jednatelství (nebo nikoliv) a z jakého důvodu.

Nepřikázané jednatelství v současné době představuje spíše opomenutý institut, který však prošel zajímavým historickým vývojem a který pomohl formovat další instituty, jako například zastoupení, příkazní smlouvu, bezdůvodné obohacení či *versio in rem*. Předpoklady pro jeho aplikaci tvoří: vůle jednat v cizí záležitosti, cizí záležitost, absence zmocnění jednatele, jednání v cizí záležitosti a ku prospěchu jiného. Co se týče práv a povinností stran, nejdůležitějším právem nepřikázaného jednatele je právo na náhradu nákladů po principálu, či dle § 3008 OZ také právo na odměnu při záchraně věci. Naopak nepřikázaného jednatele tíží povinnost dovést záležitost do konce, podat o ní vyúčtování a převedení získaného užitku na principála.

Největší vliv na současnou podobu nepřikázaného jednatelství měly jeho koncepce, a tedy římskoprávní či přirozenoprávní. Římskoprávní byla originární, kdy jejím smyslem bylo aprobovat morální jednání pro jiného, které bylo v dřívějších dobách chápáno jako něco zcela běžného, ačkoliv právní řád to nepřikazoval. Výchozí zásadou této koncepce bylo, že každý má

právo jednat v cizí záležitosti. Zcela opačnou zásadou se řídila přirozenoprávní koncepce, která obsahovala zásadu, že nikdo nemá právo jednat v cizí záležitosti. Tato koncepce znamenala pro nepřikázané jednatelství omezení aplikačního prostoru, a to s přesvědčením o absenci přirozenoprávního základu. Z tohoto důvodu byly i různé aplikační problémy v jednotlivých právních řádech řešeny různě.

Nepravé nepřikázané jednatelství v současném právním řádu obsaženo není, respektive není skrze něj řešena daná situace. Smyslem tohoto druhu nepřikázaného jednatelství je aplikace nepřikázaného jednatelství na situace, kdy obecné podmínky pro aplikaci splněny nejsou, avšak je to v souladu s jeho smyslem a účelem. Tento podobný princip dle mého názoru vládne i mnou pojmenovanému druhu tohoto institutu, a to kvazi-nepřikázanému jednatelství. I jeho smyslem je aplikace ustanovení, ačkoliv nejsou splněny všechny jeho podmínky. Tento druh lze posléze dělit na tzv. aplikované nepřikázané jednatelství, a to v podobě zákonných odkazů na následek právní normy u jednotlivých ustanovení, a ostatní nepřikázané jednatelství, kde tento odkaz chybí. Právě tento druh nepřikázaného jednatelství je jeho možným budoucím vývojem za současného zajištění celistvosti právního řádu.

Abstract in English language

The topic of this thesis is *Negotiorum gestio* and its relationship with related institutes. The reason for choosing such a topic is the fact that unauthorized *negotiorum* in application practice represents an often-neglected institute, which is currently rather stagnant. The purpose of this thesis is thus to illuminate *Negotiorum gestio* as an institute of law, and thus its theoretical knowledge, while the subsequent purpose is to find a modern application space of the institute so as to achieve its original meaning, i.e. to supplement the legal order in order to make it whole and compact.

In order to fulfill the above purpose and for better clarity, the thesis has been divided into two chapters, theoretical and practical. The theoretical part deals with generally *Negotiorum gestio*, its meaning, history, concepts (i.e. Roman law or natural law), types, subjects or rights and obligations of the parties. The theoretical part concludes with the analysis of two Supreme Court decisions, precisely in connection with *Negotiorum gestio* and its modern application space. The following chapter is devoted to the relationship of non-commanded *negotiorum* and related legal provisions, which do not fully meet the conditions for the application of general non-commanded *negotiorum*. This part of the thesis aims to clarify whether the regulation of *Negotiorum gestio* will be applicable to these situations (or not) and for what reason.

Negotiorum gestio currently represents a rather neglected institute, however, which has undergone interesting historical development, and which has helped to shape other institutes, such as representation, contract of instruction, unjust enrichment or *versio in rem*. The prerequisites for its application are: the will to act in a foreign matter, foreign matter, absence of authorization of the negotiator, action in a foreign matter and for the benefit of another. As far as the rights and obligations of the parties are concerned, the most important right of the unauthorized negotiator is the right to reimbursement of costs after the principle, or according to § 3008 OZ also the right to remuneration in case of saving the matter. On the contrary, the unauthorized negotiator is burdened by the obligation to bring the matter to an end, to file a statement about it and transfer the gained benefit to the principle.

The greatest influence on the current form of the unauthorized negotiation was its concepts, and thus Roman or natural law. The Roman law was an original one, where its purpose was to assimilate a moral act for another, which in earlier times was understood as something quite ordinary, although the legal order did not order it. The basic principle of this concept was that everyone has the right to act in a foreign matter. The completely opposite principle was followed by the natural law concept, which contained the principle that no one has the right to

act in a foreign matter. This concept meant for the unauthorized negotiation a restriction of the application space, with the conviction of the absence of a natural law basis. For this reason, the various application problems in the individual legal orders were also dealt with differently.

False *Negotiorum gestio* is not included in the current legal order, or rather the situation is not dealt with through it. The purpose of this type of non-mandated *negotiorum* is to apply *Negotiorum gestio* to situations where the general conditions for application are not met, but it is in accordance with its sense and purpose. This similar principle, in my opinion, also governs the type of this institute named by me, namely *Quasi-Negotiorum gestio*. Its purpose is also to apply provisions, although not all of its conditions are met. This type can then be divided into so-called Applied-*Negotiorum gestio*, in the form of legal references to the consequence of the legal norm for individual provisions, and other types of *Negotiorum gestio*, where this reference is missing, for example § 1136 OZ. It is this type of *Negotiorum gestio* that is its possible future development, while ensuring the integrity of the legal order.

Seznam klíčových slov

Klíčová slova: nepřikázané jednání, nepravé nepřikázané jednání, kvazi-nepřikázané jednání, aplikované nepřikázané jednání, ostatní nepřikázané jednání, náhrada vynaložených nákladů, právo na odměnu, vyúčtování, povinnost odvést jednání do konce.

Keywords: negotiorum gestio, false negotiorum gestio, quasi-negotiorum gestio, apply negotiorum gestio, unordered agency, reimbursement of incurred costs, right to remuneration, billing, obligation to conduct the negotiations to the end.